

ent elektroniczny

P. D. Szyniowski / p. D. Szyniowski

RADA MIEJSKA ŚMIGŁA
Wpl. 03. 11. 2022
nr
Liczba załączników

URZĄD MIEJSKI ŚMIGŁA
Wpl. 02. 11. 2022
nr 16050
Liczba załączników

Miejsce i data sporządzenia dokumentu

2022-10-29

*francyski
wskazywał*

Dane nadawcy

ADAM
PESEL:
Telefon:
Email:

Dane adresata

URZĄD MIEJSKI ŚMIGŁA (64-030 ŚMIGIEL, WOJ.
WIELKOPOLSKIE)

*Dł. -
P. B...*

SKARGA

Skarga na beczynność w temacie zabezpieczenia ruin dawngo obozu w Λευκάριστος

Do Radnych Miasta

Drodzy Państwo.

Od ponad dekady jako wydawca ponoszę koszty regularnej wysyłki Państwu informacji jak poniżej. Państwo są beczynni. Nie ma odzewu. Byłem nawet rozmawiać z p. Borowiakiem. Źródłel z czasów antycznych jest bodaj 2 tablice kamienne (plyta nagrobna legata rzymskiego; tablica w Trenczynie) oraz współrzędne geograficzne podane jako:

Λευκάριστος μα
δ" νβ' γο" Leucaristus
Leucaristus 41*45 52*40

PODPIS ELEKTRONICZNY
ZWERYFIKOWANY W DNIU
02. LIS. 2022
WYNIK WERYFIKACJI
WAŻNY/NIEWAŻNY/BRAK MOŻLIWOŚCI WERYFIKACJI
PODPIS SPÓRZĄDZAJĄCEGO WYDRUK

*potwierdzeniem
pobier*

Pozdrawiam

Adam.

Www.leszczynska.pl

Leucaristos (altgriechisch Λευκάριστος) ist ein Ortsname, der in der Geographia des Claudius Ptolemaios[1] als einer der im Innern der Germania magna nördlicher im Osten liegenden Orte (πόλεις) mit 41° 45' bzw. 41° 30' Länge (ptolemäische Längengrade) und 52° 40' Breite angegeben wird. Wegen des Alters der Quelle kann eine Existenz des Ortes um 150 nach Christus angenommen werden.[2]

Der Ort wurde bisher nicht sicher lokalisiert. Ein interdisziplinäres Forscherteam um Andreas Kleineberg, das die Angaben von Ptolemaios neu untersuchte, lokalisiert zurzeit Leucaristos anhand der Transformation der antiken Koordinaten beim heutigen Lissa (Leszno) in derWojewodschaft Großpolen in Polen.[3][4]

Die Lage der polis im Gebiet zwischen derWarthe und Oder stellt einen möglichen Zusammenhang mit dem Siedlungsgebiet derOder-Warthe-Gruppe bzw. der frühenPrzeworsk-Kultur her. Diese archäologische Kultur verbindet die historische Forschung im Allgemeinen mit den frühen Wandalen und Burgunden(..)

redakcja podkreśliła:

W dniu 9 kwietnia 2014 16:15 użytkownik archgeo <archgeo@op.pl> napisał:

(...)Dziś rozmawiałem na ten temat z Panem Jackiem archeologiem z WUOZ Delegatura w Lesznie, trzeba przyznać że zainteresował się tym tematem i co ciekawe opowiedział mi o Panu który mieszka (lub mieszkał) w Bojanowie i nieraz nachodził go w sprawie "obozu rzymskiego", który jak twierdził zlokalizowany mógł być w obrębie pobliskich miejscowości Czerwona Wieś - Gryżyna. (...)

Załączniki:

1. [informacja o obozie we wsiach czerwona wies gryżyna.pdf](#) - informacja
2. [tłumaczenie automatyczne wikipedia.pdf](#) - opis z wikipedii
3. [Rzymianie w Polsce Leucaristo koło Leszna merkuriusz.wieczorna.pdf](#) - artykuł prasowy
4. [Obóz z czasów rzymskich, najprawdopodobniej obóz armii rzymskiej w okolicy Starego Bojanowa.pdf](#) - Listy wysłane w sprawie do UM w Śmiglu

Dokument został podpisany, aby go zweryfikować należy użyć oprogramowania do weryfikacji podpisu. Data złożenia podpisu:

2022-10-29T11:03:13.647+02:00

Podpis elektroniczny

W dniu 9 kwietnia 2014 16:15 użytkownik archgeo <archgeo@op.pl> napisał:

Witam

Dziękuję za przysłanie tekstu - przeczytałem z dużą uwagą. Muszę przyznać że jest to ciekawa teoria, niestety nie ma dowodów na potwierdzenie tej tezy. Jednakże tych dowodów nie ma teraz a nie wiadomo co przyniosą najbliższe lata i praca mojego (i nie tylko) zespołu. W załączniku podsyłam zdjęcia lotnicze stanowiska archeologicznego kultury przeworskiej o metryce I - II wiek n.e., Jest to największe stanowisko z tego okresu na terenie Leszna (na tym obszarze znalezione zostały monety rzymskie) i ślad jakby po fosie (co jest dziwne) Niestety do tej pory nie było tam żadnych badań wykopaliskowych. Jeśli chodzi o informacje dotyczące znalezienia w okolicach Leszna śladów obozu nic na ten temat nie wiem i nigdy o tym nie słyszałem. Dziś rozmawiałem na ten temat z Panem Jackiem : archeologiem z WUOZ Delegatura w Lesznie, trzeba przyznać że zainteresował się tym tematem i co ciekawe opowiedział mi o Panu który mieszka (lub mieszkał) w Bojanowie i nieraz nachodził go w sprawie "obozu rzymskiego", który jak twierdził zlokalizowany mógł być w obrębie pobliskich miejscowości Czerwona Wieś - Gryżyna. Muszę przyznać że bardzo chętnie zobaczyłbym tą mapę Ptolomeusza i dokładną dokumentację wykonaną na jej podstawie, a także proszę o informację skąd pochodzi informacja o znalezisku obozu w okolicach Leszna z XIX w. Myślę że Pan rozumie że trzeba zweryfikować pewne przesłanki!?. Wspólnie z Panem Jackiem umówiliśmy się na dłuższe spotkanie w przyszłym tygodniu w tej sprawie. I tak jak mówiłem wybiorę się do Muzeum Archeologicznego w Poznaniu zapoznać się w końcu z teczką "Leszno". Mam propozycję abyśmy wymieniali się każdą informacją nowo pozyskaną związaną z tym tematem. Cóż myślę że temat jest ciekawy i wart uwagi

Pozdrawiam

Łukasz

Archeologia

www.archgeo-leszno.pl

Leukaristos (starogreckie Λευκάριστος) to nazwa miejscowości podana w Geographia Klaudiusza Ptolemeiosa[1] jako jedno z miejsc leżących we wnętrzu Germanii magna bardziej na północ na wschód (πόλις) o długości geograficznej 41° 45' lub 41° 30' (długość ptolemejska) i 52° 40' szerokości geograficznej. Ze względu na wiek źródła można przyjąć, że miejsce to istniało około 150 roku n.e.[2].

Miejsce to nie zostało jeszcze zlokalizowane z całą pewnością. Interdyscyplinarny zespół badaczy pod kierownictwem Andreasa Kleineberga, który ponownie przeanalizował dane Ptolemeusza, lokalizuje obecnie Leukaristos na podstawie transformacji starożytnych współrzędnych w pobliżu dzisiejszej Lissy (Leszna) w województwie wielkopolskim w Polsce.[3][4] Lokalizacja polis w regionie pomiędzy dwoma miastami Lissą i Leszmem nie jest znana.

Położenie polis na obszarze między rzekami Warthe i Odrą ustala możliwy związek z obszarem osadniczym grupy Oder-Warthe lub wczesnej kultury Przeworskiej. Ta kultura archeologiczna jest na ogół kojarzona przez badania historyczne z wczesnymi Wandalami i Burgundami, a także z Lugijczykami.[5]

Uwagi

Edytuj

† Ptolemeusz, Geographia 2, 11, 13

† Beatrix Günnewig: Leukaristos. W: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde (RGA). 2nd ed. Vol. 18, Walter de Gruyter, Berlin/New York 2001, ISBN 3-11-016950-9, s. 299 (płatne przez GAO, De GruyterOnline).

† Andreas Kleineberg, Christian Marx, Eberhard Knobloch, Dieter Lelgemann: Germania und die Insel Thule. Deciphering Ptolemy's "Atlas of the Oikumene". Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2011, ISBN 978-3-534-24525-3, s. 49.

† Andreas Kleineberg, Christian Marx, Eberhard Knobloch, Dieter Lelgemann: Germania und die Insel Thule. Deciphering Ptolemy's "Atlas of the Oikumene". Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2011, ISBN 978-3-534-24525-3, s. 50.

† Corinna Scheungraber, Friedrich E. Grünzweig: Die altgermanischen Toponyme sowie ungermanische Toponyme Germaniens. Poradnik dotyczący ich etymologii z wykorzystaniem bibliografii autorstwa Roberta Nedomy. Edited by Hermann Reichert (= Philologica Germanica 34). Fassbaender, Wiedeń 2014, ISBN 978-3-902575-62-3, s. 109.

MERKURIUSZ
MERKURIUSZ POLSKI

Gazeta codzienna
Sztuka. Kultura. Nauka.

Mercuriusz Polski dzieje
wszystkiego świata w sobie
zamykający dla informacji
pospolitej. Od 3 stycznia 1661.

środa, 4 Grudzień, 2013 - 14:41

Menu
główne

- Strona główna
- Ekonomia
- Kultura
- Wiadomości
- Nauka
- Historia
- Wolna myśl
- Radiotelewizja
- Wyd. jubileuszowe
- Zamówienia i przetargi

Login *

Hasło *

- Nowe konto
- Nowe hasło

Zaloguj

Rzymianie w Polsce. Obóz legionów rzymskich w Leucaristo koło Leszna

wt., 03/12/2013 - 23:12

Kategoria: Historia starożytna

Wg stanu obecnych nauk historycznych trudno jest zaprzeczyć, że Rzymianie jednak dokonali podboju ziem obecnej Polski. Zidentyfikowano jednoznacznie co najmniej dwie inskrypcje jednoznacznie dowodzące że taki podbój miał miejsce. Miała tu powstać- nie wiadomo jak krótko- lub długotrwała- prowincja Markomania i prowincja Sarmacja, i było to zamiarem zmarłego wkrótce po podboju cesarza rzymskiego. Szereg literatury na ten temat pozwala jednoznacznie określić skalę podboju oraz jego zakres na podstawie zachowanych materiałów źródłowych z czasów antycznych czy też- odkrytych na przestrzeni lat inskrypcji. Historycy i badacze logicznie łączą te dowody, by dojść do dość jednoznacznych konkluzji.

Od lat badana jest antyczna kartografia, w tym- dość dokładne antyczne mapy Klaudiusza Ptolemeusza, sporządzone wraz z podaniem współrzędnych geograficznych. **Analiza deformacji i adaptacja regionalnej historycznej informacji przestrzennej, Uniwersytet Techniczny w Berlinie, Instytut Geodezji i Geoinformacji Naukowej, Berlin 2007** to publikacja która wykorzystuje matematyczny model Marksa i Neitzela aby korygować błędy zawarte w Geographike Hyphegesis (wyd. Uniwersytet Techniczny w Berlinie plik PDF, 467 KB). Stan obecnej wiedzy uniemożliwia przesadnie dokładne podanie szczegółów tych operacji wojennych z uwagi na skąpość opisów literackich, niemniej- ilość danych pozwala wyciągnąć jednoznaczne konkluzje: Rzymianie dokonali podboju co najmniej znacznych części Śląska i Wielkopolski, praktycznie całego regionu Polski południowozachodniej. Legiony rzymskie miały stacjonować w Lesznie w sile 855 *żołnierzy*- jak dokładnie podaje pierwsza z inskrypcji.

Jednoznacznym dowodem istnienia wymienionego w źródłach obozu rzymskiej armii w Lesznie jest seria dwóch inskrypcji. Około roku 179 naszej ery w Laurgaricio, które leżało na terenie aglomeracji dzisiejszego Leszna obozuje legion rzymski po stoczony bitwie z plemionami germańskimi w trakcie wojen markomańskich.

Pierwsza z inskrypcji

Najbardziej znanym dowodem rzymskiej okupacji ziem obecnej Polski jest napis na skale zamku w Trenczynie, pochodzący z 179 roku n.e., ery wojen markomańskich. Była to seria wojen która pozwalała Cesarstwu Rzymskiemu zaatakować germańskich Kwadów i Markomanów oraz utworzyć tutaj, stale lub tylko tymczasowo, dwie rzymskie prowincje. Jest oczywiste, że inskrypcja dowodzi istnienia miejsca określonego jako Laugaritio i jest najbardziej na północ zachowanym dowodem skali wpływu Imperium Rzymskiego w Europie Środkowej w II połowie II wieku naszej

ery. Dowodem tego jest zachowana inskrypcja łacińska skatalogowana jako CIL III 13439, wyryta na skale, i istniejąca do chwili obecnej:

VICTORIAE AVGVSTORV(m) EXERCITVS, QUI LAVGARICIONE SEDIT MIL (ites) L
(egionis) I IDCCCLV...IANS LEG (atus) LEG (ionis) (Marcus Valerius Maxim)ian(u)s I I AD
(iutricis), CVR (avit) F (aciendum)

*(Na pamiątkę zwycięstwa legiony cesarskie stacjonujące w Laurgaricio w sile 855
żołnierzy. Napis polecił wykonać legat Marcus Valerius Maximianus)*

VICTORIAE AVGVSTORV_m EXERCITVS. QUI LAVGARICIONE SEDIT MILites
Legionis I IDCCCLV...IANS LEGatus LEGionis Marcus Valerius Maximianus I I AD iutricis,
CVRavit Faciendum

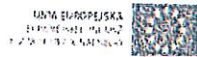
Tą inskrypcję pozostawiła armia rzymska dość blisko obecnej polskiej granicy, w Trencinie. (cc) wikimedia

Miejsce znalezienia inskrypcji

Trenczyn jest starożytną osadą i był od epoki kamienia zamieszkaany niemal nieprzerwanie. Są znane z osady z późnej epoki brązu, a także kultury łużyckiej i kultury Púchov (puchowskiej) . Miejsce wykonania inskrypcji zawierającą nazwę identyfikowaną z nazwą legionów stacjonujących w Lesznie, zostało wykonane w osadzie na jednym z odgałęzień Bursztynowego Szlaku. W drugim i I w. p.n.e. było już tutaj grodzisko z Celtami jako jego mieszkańcami ale do początku naszej ery Celtowie zostali wypędzeni lub zasymilowani przez plemiona germańskie, a zwłaszcza przez państwowości Kwadów i Markomanów. [1] Od czasów wojen z Markomanami, a dokładniej od wojny pomiędzy Imperium Rzymskim i Kwadami w (późniejszej) Słowacji, istnieje tutaj słynny rzymski napis z roku 179 n.e. i jest najbardziej na północ wysuniętym pisemnym dowodem obecności legionów rzymskich w Europie Środkowej, na wschód od dzisiejszych Niemiec. Napis ten donosił o miejscowości *Laugaricio*, gdzie mieli stacjonować legioniści, dzięki zachowanej

Pewne, ale nie wszystkie, prawa zastrzeżone. Pytaj o szczegóły @ 2013 Mercuriusz Polski. Projekt powstały w oparciu o środowisko testowe CMF współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

Śladów takich nie znano praktycznie do lat 60. – program badań obozów rzymskich nad środkowym Dunajem i przyczółków na pn. od Dunaju Lata 90. – archeologia lotnicza – lokalizacja dużej ilości rzymskich obozów marszowych w dorzeczu Morawy (nad Tają i Dyją), związana najprawdopodobniej z okresem wojen markomańskich

koncentracja obozów marszowych na Morawach (nad Dyją i Morawą): okolice miejscowości Přebice (w samych Přebicach znajdują się 2 obozy)

Ivaň – wał o charakterze odcinkowym

Obozy marszowe obecne są również w dorzeczu Hronu i Wagu – najdalej na pn. wysunięty znajduje się w okolicach Ołomuńca (60 km od polskich granic)

Pd. Morawy i pd.-zach. Słowacja – pewna ilość niewątpliwie rzymskich budowli z cegły (kryte dachówką) – nie miały one militarnego charakteru, rodzaj stacji rzymskich, np. Mušov nad Dyją: pozostałości rzymskiego założenia (stacji) z I w. n.e., z czasów Oktawiana Augusta (m.in. prostokątny obiekt z absydą – podobny do tych z obozowisk nad rzeki Lippe) pozbawione jest umocnień

prawdopodobnie są to pozostałości faktorii handlowej lub siedziby germańskich władców zbudowanej na wzór rzymski

niewątpliwie jest to rzymska inwestycja – na ceglach widnieją stemple legionowe

Mušov – oprócz stacji z czasów Oktawiana Augusta, znajduje się tu obóz marszowy i stacja rzymska funkcjonująca od Trajana do Marka Aureliusza – funkcjonuje ona do początku wojen markomańskich (jej kres nastąpił przed lub na początku wojen): Kompleks budowli murowanych z cegły pochodzącej z warsztatów wojskowych (stemple na ceglach) (....)

http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojny_markoma%C5%84skie

opr. A. Fularz na podst. Wikipedii

1. *História mesta Trenčín*, trencin.sk, sprawdzano 27. czerwca 2011
2. Kleineberg, Andreas / Marx, Christian / Knobloch, Eberhard / Lelgemann, Dieter *Germania und die Insel Thule Die Entschlüsselung von Ptolemaios' >Atlas der Oikumene< Wissenschaftliche Buchgesellschaft; Auflage: 1 (1. August 2010)*
3. Pârvan, Vasile (1926). *Getica* (in Romanian). Bucureşti, Romania: Cvltvra Natională.
4. Josef, Dobiáš (1964). *Dějiny československého území před vystoupením Slovanů*. Nakl. Československé akademie věd.
5. Schutte, Gudmund (1952) [1952]. "A Ptolemaic Riddle Solved p. 236". *Classica et mediaevalia*, Volume 13 13 (1 ed.). Gyldendal.
6. Schütte, Gudmund (1917). *Ptolemy's maps of northern Europe: a reconstruction of the prototypes*. Copenhagen: H. Hagerup.
7. Šimek, Emanuel (1953). *Velká Germanie Klauďia Ptolemaia*. Nákladem filosofické fakulty university Karlovy.
8. Ptolemy, Claudius (ca. 140 AD). *Geographia [Geography]* (in Ancient Greek).
9. <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF&msa=0&msid=113227378687572833113.000490b1bb0ecad317036>
10. *Encyklopédia Archeológie*, Encyklopédie vydavateľstva Obzor, 1986 Bratislava, Bohuslav Novotný a kolektív.
11. *Pamiatky a Múzeá 3 / 2000*, Laugaricio – Trenčín a okolie v rímskej dobe, Vydal

Slovenské národné múzeum a Pamiatkovy ústav v Bratislave, Tamara Nešporová a Ján Rajtár.

12. Slovom a mečom Slovensko v Rímskej dobe, vydavateľstvo Matice Slovenskej, Skalica 1995, Bohuslav Novotný.
13. Germanien in der Weltkarte des Klaudios Ptolemaios . In: Abenteuer Archäologie . Nr. 1, Spektrum der Wissenschaft, Heidelberg 2004 , S. 9.
14. Alfred Stückelberger, Gerd Graßhoff (Hrsg.): Ptolemaios, Handbuch der Geographie (griechisch-deutsch) . Schwabe Verlag, Basel 2006 , **ISBN 3-7965-2148-7** (Werk in 2 Halbbänden. 1020 Seiten mit 24 Abbildungen und 29 Karten, mit CD-ROM).
15. Andreas Kleineberg, Christian Marx, Eberhard Knobloch , Dieter Lelgemann : Germania und die Insel Thule. Die Entschlüsselung von Ptolemaios' "Atlas der Oikumene" . Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2010 , **ISBN 978-3-534-23757-9** .
16. Andreas Kleineberg, Christian Marx, Dieter Lelgemann: Europa in der Geographie des Ptolemaios. Die Entschlüsselung des "Atlas der Oikumene": Zwischen Orkney, Gibraltar und den Dinariden . Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2012 , **ISBN 978-3-534-24835-3** .
17. Christian Marx, Andreas Kleineberg: Die Geographie des Ptolemaios. Geographike Hyphegesis Buch 3: Europa zwischen Newa, Don und Mittelmeer . epubli, Berlin 2012 , **ISBN 978-3-8442-2809-0** .
18. Klaus Geus: Ptolemaios über die Schulter geschaut – zu seiner Arbeitsweise in der Geographike Hyphegesis . In: Michael Rathmann (Hrsg.): Wahrnehmung und Erfassung geographischer Räume in der Antike . Philipp von Zabern, Mainz 2007 , **ISBN 978-3-8053-3749-6** , S. 159-166.
19. Karl Friedrich August Nobbe (Herausgeber): *Claudii Ptolemaei Geographia*. 3 Bände, Leipzig 1843, 1845, Nachdruck Olms, Hildesheim 1966 (greckie wyd.)
20. John Lennart Berggren , Alexander Jones : *Ptolemy's Geography: An Annotated Translation of the Theoretical Chapters*. Princeton University Press, 2000
21. Edward Luther Stevenson (Übersetzer) *Claudius Ptolemy: The Geography* , New York Public Library 1932, Nachdruck Dover 1991 (złej jakości angielskie wyd.)
22. J. Dobiaś, Laugaricio — Leugaricio — *Leucaristos*. Tre nomi ti BIBLIOGRAPHIA ONOMASTICA 1962 Bibliographia Onomástica 1962
23. J. Dobiaś, Laugaricio-Leugaricio-*Leucaristos*. Tre nomi antichi per una stessa località. Atti del VII Congresso Internazionale di scienze onomastiche I. 1. Firenze 1962, 405 nn
24. http://www.konin-starowka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=245:jest-setidava&catid=41:konin-setidava-portal-koninskiej-starowki&Itemid=71
25. Schütte, Gudmund (1917). Ptolemy's maps of northern Europe: a reconstruction of the prototypes. Copenhagen: H. Hagerup., pp. 101-109.
26. Pârvan, Vasile (1926). *Getica* (w rumuńskim). Bucureşti, Romania: Cvltvra Naţională., str. 333-334 oraz Gudmund Shütte z r. 1952, str. 270.

▼ Wydawnictwo

- Wydawnictwo
- Redakcja
- Kontakt- O nas
- Reklama

▼ Impressum

- Regulamin
- Polityka prywatności
- Mapa strony

Dla Twórców

- Produkcja filmowa
- Produkcja muzyczna
- Promocja dzieła
- Twórczość literacka

Gudmund Schütte uważa że najbardziej na północ wysuniętym miastem mającym stanowić siedzibę plemion dackich jest Setidava, zaznaczona na pochodzącej z ok. 150 roku n.e. mapie Klaudiusza Ptolemeusza [25], dzięki rozlicznym badaniom kartografów i specjalistów od geodezji, utożsamiana z Koninem.

“w granicach miasta Konina zlokalizowano ogromną osadę z czasów rzymskich. To efekt kilku lat pracy M. Andrałowicza i archeologów z nim związanych. Osada zajmuje obszar 15 ha i wielkością przypomina odkrytą całkiem niedawno ogromną osadę z czasów rzymskich w Kruszy Zamkowej pod Inowrocławiem.” [24]

Za powiązaniem Setidawy z państwowością dacką z okresu rzymskiego przemawia końcówka -dava w nazwie tej miejscowości, co wg rozlicznych badaczy tamtego okresu [26] pozwala ją jednoznacznie identyfikować z kulturą dacką. Setidava jest uznawana za miasto plemienia Costoboci (znanego w literaturze także jako Koistobokoi transmontanoi), tworzącego państewko plemienne na ziemiach obecnej Polski około 170 roku n.e.

Dava (davae mnoga) jest geto-dacką nazwą dla miasta, grodu lub twierdzy. Generalnie nazwa wskazuje plemienne centrum lub ważną osadę, zazwyczaj umocnioną. Niektóre osiedla i twierdze wykorzystywały tzw. Murus Dacicus -rodzaj tradycyjnej techniki budowy fortyfikacji.

Wiele nazw miast Daków było złożonych – w składzie początkowego członku leksykalnego używano często nazwy plemienia przymocowanej do -Dava,-daua,-Deva -Deba,-lub-dova -Daba.

Większość z tych miast jest potwierdzonych przez Ptolemeusza, dlatego datuje się je od 1 wieku naszej ery. Wyjaśnia się także etymologię poprzez ówczesną historię. Burebista lub Buruisla rządził zjednoczonymi królestwami dackimi do do 44 r. p.n.e., tworząc pierwsze zjednoczone imperium dackie. Opanował m.in. tereny obecnej Słowacji i Karpat. Nie wiemy, czy opanował także tereny na północ od Karpat. Badacze map Ptolemeusza sądzą że owa "Setidava" (lub Getidava w wariacie pisowni) jest echem ekspansji państwa Burebisty na ziemiach obecnej Polski.[26] Uważają że ekspansja Daków i języka dackiego na ziemiach obecnej Polski trwała do 170- 180 r.n.e. kiedy to nie tylko Rzymianie, ale też plemiona Wandalów (Hasdingów) opanowały te tereny. Opinia badaczy wydaje się potwierdzać zmiany które mogły zajść w strukturze ludnościowej w wyniku ekspansji Imperium Rzymskiego. Shutte [1952, str. 270.] łączy kulturę Kostrobotów- Lipicy z miastami mającymi specyficzną dacką końcówkę – dava, np. wspomniana Setidava, na podstawie dość dokładnych badań utożsamiana z odkrytą osadą z czasów rzymskich w Koninie.

Konkluzje

Kultura czasów rzymskich jest w Polsce relatywnie mało zbadana. O ile jeszcze przed II wojną światową badacze potrafili na ziemiach polskich zlokalizować pozostałości np. obwarowanych obozów z czasów rzymskich o charakterze handlowym (jak w przypadku okolic Starego Bojanowa), to tego typu konkluzje przestały być wysuwane po II wojnie światowej, podczas gdy w Czechach znaleziono liczne pozostałości tego typu fortyfikacji. Obecności Rzymian na terenach obecnej Polski dopatrywali się nie tylko rodzimi, polscy kronikarze średniowieczni. Ślady bytności Rzymian kończą się jednak na polskiej granicy, zaś o znaleziskach po Rzymianach po polskiej stronie granicy jakoś nie słyhać. Być może przyczyna leży w kiepskim stanie miejscowej archeologii? Popatrzmy co odkryto u naszych sąsiadów:

W regionie etnograficznym Germania Magna znane są niektóre rzymskie obozy wojskowe, które były używane przez żołnierzy na okres nawet do kilku lat.

Nazwa	Miejsce	Początek	Koniec	Odkrycie	Kategoria	Komentarze
Holsterhausen	Dorsten			1952	Obóz maszerujących	rzeka Lippe, co najmniej dziesięć składowania, częściowo nałożony
Posiadacze	Haltern am See	7 pne lub później	9 AD	1816	Kohorta	rzeka Lippe; sześć kompleksów
Olfen	Olfen	11 pne	7 pne	2011	Zasilanie wojsk	rzeka Lippe
Beckinghausen	Lünen			1906	fort nabrzeżny	rzeka Lippe
Oberaden	Bergkamen			1905	Legionowe magazyn	rzeka Lippe
Anreppen	Delbrück			1968		rzeka Lippe
Kneblinghausen	Ruethen			1901		blisko Möhne
Hedemünden	Hann. Przepływ	11-9 pne	8 lub 7 pne lub później	1998		Werra, co najmniej cztery kompleksy
Aliso	nieznany		9 AD	-		Położenie nie jest znane 15/16 ne było ponownie miejsce oznaczone Aliso w tym samym lub innym miejscu
Dorlar	Lahnau	do 10 rne	Bliski 1 Wne	1985	Obóz maszerujących	Hesja
Marktbreit	Marktbreit	: 5/6 AD	przed 9 AD	1985	Podwójne magazyny Legionowe	Główny i dwa obok siebie

Co wiemy na temat antycznej geografii okolic?

Z kim walczyła armia rzymska? Wiemy, że znajdowały się tutaj zagłębienia produkcji broni i obróbki żelaza- opisują to antyczne źródła, znaleziono też zagłębienia protoprzemysłowe- np. koło Milanówka, gdzie istnieje nawet stosowne muzeum antycznego hutnictwa. Ówczesne ziemie polskie zamieszkiwały takie plemiona jak Costroboci Transmontani, Transmontanoi. Szczególnie Transmontanoi wydają się możliwi do łatwego zlokalizowania, dzięki pracy antycznych kartografów.

obecnej całkowicie zniszczony- nie pojawia się też we współczesnej dokumentacji tych terenów, jedynie w tej z czasów pruskich.

Identyfikacja Trenczyna jako tylko miejsca napisu sporządzonego przez oddział stacjonujący w Leucaristo położonym w innej okolicy niż Trenczyn, wyjaśniałaby sytuację niezgodnego ze współzrędnymi utożsamianie Trenczyna z Leucaristo, lub świadczyłoby o tym, że dane o szerokościach geograficznych miejscowości na północ od Dunaju mogą być u Ptolemeusza obarczone znacznym błędem, co jednak nie wydaje się możliwe zważywszy na skalę możliwego błędu. Podobnie można interpretować umieszczenie przez starożytnego geografę na północ od *Leucaristo* miejscowości o typowo dackiej nazwie *Σετιδαυα* (*Setidava*), która, zgodnie ze stanem wiedzy na temat zasięgu Daków, jednak wydaje się możliwa w środkowej Polsce.

Tło powstania nowych prowincji

W 177 roku rozpoczęła się *Expedicio Germanica secundo* prowadzona przez Marka Aureliusza i współcesarza Kommodusa. Zima 179/180 roku była najważniejszym momentem wyprawy – na polecenie Marka Aureliusza wszystkie przełęcze karpackie, głównie w Dolinie Wagu, zostały obsadzone (ok. 40 tys. Rzymian wzięło udział w tej akcji); mając na celu uniemożliwienie Kwadom przesiedlenia się na tereny Semnonów (nad środkową Łabę). Marek Aureliusz chciał tu założyć dwie nowe prowincje – Markomanię i Sarmację. Istnieje w literaturze dyskusja, czy rzeczywiście one powstały, nawet jako krótkotrwałe administracje zdobywczych ziem. Istnieją tu nieliczne budowle rzymskie, które nie są pozostałościami założeń militarnych:

- Stupava – na miejscu osady germańskiej z I w. założono w pocz. III w. kompleks murów i budowli z kamienia importowanego o charakterze cywilnym. Założenie funkcjonowało do II poł. III w., datowane mobiliami i tebulami (dachówkami).
- Ziferpatz (pd.-zach. Słowacja, także obszar na pn. od Dunaju) – kompleks cywilny z cegły pochodzącej częściowo z warsztatów legionowych – jeden z najpiękniejszych przykładów budowli późnoantycznej z IV w. (powstaje w I ćw. IV w. – użytkowany do końca III ćw. IV w.)

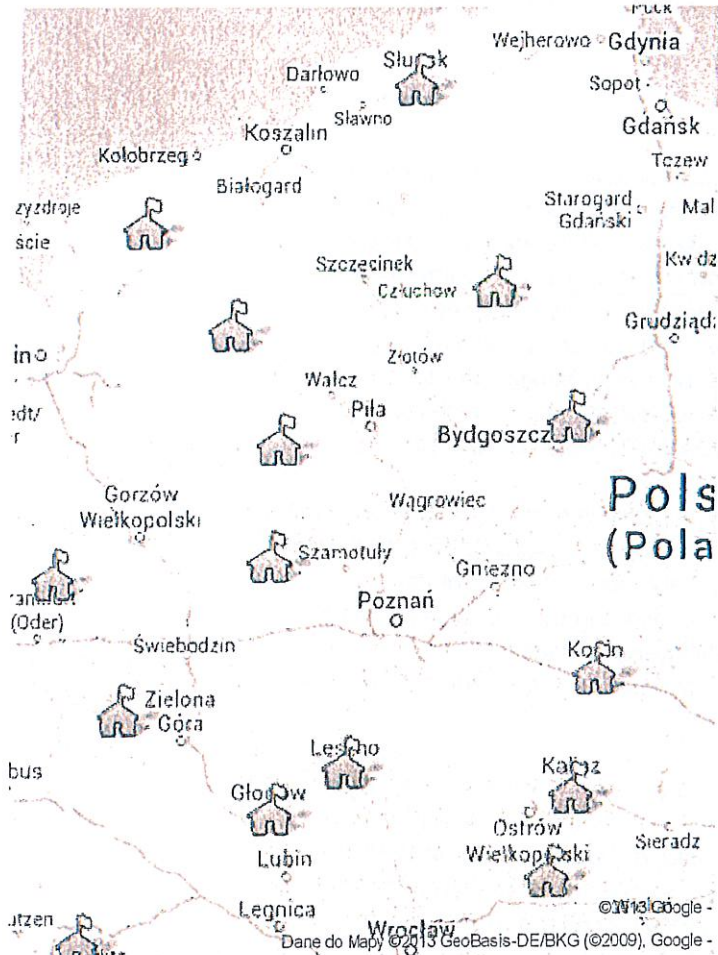
Obecność Rzymian na pn. od Dunaju w okresie wojen markomańskich potwierdzają głównie krótkotrwałe obozy marszowe i murowane staje rzymskie powstające w różnych okresach i spełniające różne funkcje (handlowe?, siedziby namiestników?) przez co rodzą się pytania odnośnie ich charakteru. Już za czasów królowej Fritigil (*4.4.397 n.e.) doszło do porozumienia i Markomanowie przyjęli zwierzchność Rzymian.

Oppidium Leucaristus

Według tych map w okolicach Leszna istniało oppidium Leucaristus. Koło Bierunia w południowej Polsce także ongiś próbowano zlokalizować antyczną osadę *Leucaristus*. Przepuszczalna lokalizacja tej miejscowości została dokonana przez przekształcenie dawnych współrzędnych i znajduje się w Lesznie (Lissa) w Polsce. Geografia regionu etnograficznego Germania Magna jest szeroko opisana w dziele *Geographike Hyphegesis* Klaudiusza Ptolemeusza z ok. 150 r.n.e. i topografia jest opisana przez współzrędnę geograficzne najważniejszych miast. Za pośrednictwem geodezyjnej analizy deformacji, przeprowadzonej przez Instytut Geodezji Uniwersytetu Technicznego w Berlinie w ramach projektu Fundacji Niemieckiej Wspólnoty Badawczej pod kierownictwem Dietera Lelgemanna w latach 2007-2010, wiele historycznych nazw miejscowości mogło zostać przypisanymi do konkretnych lokalizacji i być zidentyfikowanymi w udokumentowanych lokalizacjach. Dokładność lokalizacji wynosi ok. 10 km, ze względu na deformacje siatki współrzędnych nałożono na dawną sieć koordynatów system korekcji tych zaburzeń, ale dokładniejsza analiza zaburzeń w antycznej siatce współrzędnych nie jest obecnie naukowo możliwa.

uzłachetniony mianowaniem do Senatu z pretoriańskiej rangi. Dowodził jako legat pierwszym Legio I Adiutrix, następnie Legio II Adiutrix, Legio V Macedonica, Legio XIII Gemina i Legio III Augusta - niemal bezprecedensową serię legionowych pozycji dowódczych. Był odpowiedzialny za siedzibę wojsk podczas wojny sarmackiej w Laugaritio (nowoczesne Leszno w Wielkopolsce), a potem został odznaczony za zasługi w wojnie sarmackiej przez cesarza Kommodusa. Źródło to Diana Veteranorum inscription (AE 1956, 124). Dokładna translacja na angielski jest opisana w publikacji autorstwa Brian Campbell, *The Roman Army, A Sourcebook* (London: Routledge, 1994, ISBN 0-415-07173-9), str. 64-65.

Obecny stan wiedzy

Pokaż **Magna Germania** na większej mapie

Argumenty te są obecnie sprawdzane - szczególne znaczenie ma zidentyfikowanie Ptolemeuszowego Leukáριστος (*Leukaristos*) [2], położonego na podobnej do *Kalisii* szerokości geograficznej, z nazwą wymienioną i zapisaną jako *Laugaritio/Leugaritio* na skale zamkowej w miejscowości Trenczyn na Słowacji. Identyfikacja istnienia obozu rzymskiego w Leucaristo jest potwierdzona inskrypcją z lat 179/180 r., jaką pozostawił na skale w Trenczynie oddział rzymski, oraz życiorysem dowódcy tego oddziału, M. Valesiusa Maximianusa, wyrytym na nagrobku w Diana Veteranorum w dzisiejszej Algierii. Jednakże nie wiadomo, czy inskrypcja w Trenczynie nie została pozostawiona przez oddział zimujący gdzieś w innej lokalizacji na terytorium obecnej Polski, w nieco większej odległości od Leszna. Znalaziono także w czasach badań archeologów pruskich, pod koniec XIX wieku lub na początku XX wieku, obóz z czasów rzymskich, identyfikowany z kupieckim lub handlowym, w okolicach Leszna. Obecnie trwają prace nad odnalezieniem dokumentacji prowadzonych tam wykopaliisk. W związku z brakiem poszanowania dla tego typu zabytków w Polsce, obóz ów nie był chroniony jako zabytek i mógł zostać do chwili

Thrac(um) trib(un) coh(ortis) I(H)am(iorum) / civium R(omanorum) praep(osito) oraē gentium Ponti Polemoniani don(is) don(ato) bello Phart(ico)(!) allecto ab Imp(eratore) M(arco) Antonino Aug(usto) et misso in procinctu / Germanic(ae) exped(itionis) ad deducend(a) per Danuvium quae in annonam Panno(niae) / utriusq(ue) exercit(uum) denavigarent praepos(ito) vexillation(um) clas(sium) praetor(iarum) / Misenatis item Ravennatis item clas(sis) Brittanicae item equit(um) Afror(um) et Mauror(um) / elector(um) ad curam explorationis Pannoniae praef(ecto) al(ae) I Aravacor(um) in procinctu Germanico ab Imp(eratore) Antonino Aug(usto) coram laudato et equo et phaleris / et armis donato quod manu sua duces Naristarum Valaonem / interemisset et in eade(m) ala quartae militiae honor(em) adepto praef(ecto) al(ae) / contar(iorum) don(is) don(ato) bello Ger(manico) Sar(matico) praep(osito) equitib(us) gent(ium) Marcomannor(um) Narist(arum) / Quador(um) ad vindictam Orientalis motus pergentium honor(e) centenariae dignitatis aucto salario adeptus procurationem Moesiae inferioris / eodem in tempore praeposito vexillationibus et at(!) detrahen(dam) Briseorum latronum manum in confinio Macedon(iae) et Thrac(iae) / ab imp(eratore) misso proc(uratori) Moesiae super(ioris) proc(uratori) prov(inciae) Daciae Porolis/sensis a sacratissimis imp(eratoribus) in amplissimum ordinem inter praetorios allecto et mox leg(ato) leg(ionis) I adiut(ricis) item leg(ato) leg(ionis) II adiut(ricis) praep(osito) vexil(lationum) / Leugaricione hiemantium item leg(ato) leg(ionis) / V Mac(edonicae) item leg(ato) leg(ionis) I Italic(ae) item leg(ato) leg(ionis) / XIII gem(inae) item leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) [[[leg(ionis) III Aug(ustae)]]] don(is) don(ato) a nobilissimo / [[[principe M(arco) Aurelio Commodo Aug(usto)]]] expeditione secunda Ger(manica) / splendidissimus ordo Dian[ensium veteran(orum)] aere conlato

tłumaczenie na język słowacki:

Marcovi Valeriovi Maximianovi, synovi Marca Valeria Maximiana, „meského censora a bývalého veľkňaza“, pontifikovi mesta Poetovia, členovi jazdeckého stavu, prefektovi I. tráckej kohorty, tribúnovi I. kohorty Hamiov – rímskych občanov, predstavenému pobrežných kmeňov Polemovho Pontu, vyznamenanému za vojny partskej, vyvolenému cisárom Marcom Antonínom Augustom a poslanému na bojisko výpravy proti Germánom, aby zabezpečil dopravu zásob po Dunaji pre vojská obidvoch Panónií, veliteľovi osobitných prétorských loďstiev z Misena i z Ravenny, ďalej loďstva z Británie a jazdy Afrov a Maurov, vybraných k výzvednej službe v Panónií, prefektovi I. aly Aravakov, na germánskom bojisku cisárom Antoninom Augustom verejne pochvalenému a obdarenému koňom, medailami a zbraňami za to, že vlastnou rukou zabil vodcu Naristov Valaona, a dosiahnucému v tej istej hodnosti štvrtého stupňa, prefektovi aly kopijníkov, vyznamenanému za vojny germansko-sarmatskej, veliteľovi jazdy z kmeňov Markomanov, Naristov a Kvádov tiahnucích rýchle potrestať vzburu v Oriente v hodnostnej triede 100 tisíc sesterciov, so zvýšeným platom dosiahnuceho správy Dolnej Mézie (Moesie), súčasne veliteľovi osobitných oddielov poslanému cisárom na hranice Macedónie a Trácie na zahnanie bánd lupičských Brisov, miestodržiteľovi Hornej Mézie, miestodržiteľovi provincie Dácie Porolissenskej, pribranému od najsvätejších cisárov do najvznešenejšieho stavu medzi bývalých prestorov a čoskoro nato veliteľovi I. Pomocnej légie, veliacemu osobitným oddielom prezimujúcim v Laugaricione, ďalej veliteľovi légie I. Italskej, ďalej veliteľovi légie XIII. Zdvojenej, ďalej veliteľovi III. Augusty, vyznamenanému od najvznešenejšieho pánovníka Marca Aurélie Commoda Augusta za druhej výpravy germánskej venuje zo zozbieraných peňazí najjasnejšia rada Diany Veteranorum.

wg <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/49013>

Wydaje się, że cieszył się zaufaniem Marka Aureliusza, bo był wtedy kolejno prokuratorem prowincji Mezja Superior i Dacia Porolissensis, po czym został

literaturze identyfikowanej z Lesznem.

Druga z inskrypcji

Identyfikacja Listnienia Leucaristo jest potwierdzona nie tylko inskrypcją z zimy 179/180 r., jaką pozostawił na skale w Trenczynie oddział rzymski, ale też życiorysem dowódcy tego oddziału, M. Valesiusa Maximianusa, wrytym na nagrobku w Diana Veteranorum w dzisiejszej Algierii. Dzięki inskrypcji w Trenczynie wiemy że została ona pozostawiona przez oddział zimujący na terytorium obecnej Polski. Identyfikację tę potwierdzać miała podawana przez aleksandryjskiego geografę szerokość geograficzna, podobna do faktycznej szerokości geograficznej dzisiejszego Leszna.

Nagrobek generała M. Valesius Maximianus znajduje się w miejscowości Diana Veteranorum.

Marcus Valerius Maximianus

Przypuszczalny i najprawdopodobniejszy gubernator prowincji Marcomania lub Sarmatia, jeśli takie krótkotrwałe powstały, to Marcus Valerianus Maximianus, późniejszy gubernator prowincji Numidia i ówczesny dowódca w Laugaricio. Karierę polityczną i militarną prowadził za panowania Marka Aureliusza. Urodził się w nieznanym roku w rzymskiej kolonii Poetovio (obecnie Ptuj w Słowenii), gdzie jego ojciec, który również został nazwany Marcus Valerius Maximianus, pracował jako cenzor i kapłan. M. Valerianus Maximianus junior został nagrodzony za swoje usługi w wojnie z Partami. Była to wojna prowadzona przez Lucio Verorusa i Marka Aureliusza, a M. Valerianus Maximianus miał obowiązek zapewnić armii w Panonii odpowiedniego zaopatrzenia i wyposażenia za pomocą statków marynarki wojennej wzdłuż Dunaju.

Został powołany na dowódcę floty pretoriańskiej w Rawennie, a także w Afryce i na dowódcę mauretańskich jednostek kawalerii wykorzystywanych do zadań zwiadowczych w Panonii, będąc szefem rodzaju agencji wywiadowczej. Podczas czynnej służby w kawalerii zabił germańskiego wodza imieniem jako "Valao, naczelny Naristi" z własnej ręki i został publicznie pochwalony przez cesarza, który przyznał mu "konie, ozdoby i broń". Maximianus został mianowany prefektem, a potem został mianowany dowódcą kawalerii włóczników i był na czele kawalerii w czasie wyprawy do Syrii, gdzie dokonał stłumienia rebelii Avid Cassia w 175 r. Następnie objął stanowisko prokuratora z Mezji Inferior a także był odpowiedzialny za wydalenie bandytów na bezpieczny dystans od granic Macedonii i Tracji.

Wydaje się, że cieszył się zaufaniem cesarza Marka Aureliusza z powodu udanej kadencji jako prokurator pobliskich prowincji Mezja Superior i Dacia, został następnie wybrany do Senatu. Jako legat dowodził pierwszą Legio I Adiutrix i Legio II Adiutrix, Macedonica legion, Legio XIII Gemina i Legio III Augusta. Rozkazał żołnierzom, żeby spędzili co najmniej zimę (179/180) w kolonii Laugaritium (dziś Leszno) i cesarz Kommodus nagrodził za usługi w wojnie sarmackiej. Następnie był gubernatorem prowincji Numidia. Był chwilowym konsulem około 186 n.e. Rok śmierci nie jest znany.

Źródła do wiedzy o tej postaci

Żaden starożytny historyk nie wspominał go w swojej pracy, choć był wyraźnie ważną postacią wojskową. Jego życie jest znany tylko z napisu na jego pomniku, wzniesionym w Diane Veteranorum (Zana) w Numidii.

M(arco) Valerio Maximiano M(arci) Valeri Maximiani quinq(uennalis) s(ac(er)dotalis) / f(ilio) pont(ifici) col(oniae) Poetovionens(ium) equo p(ublico) praef(ecto) coh(ortis) I

29.10.2022, 09:15

"Wieczorna.pl" sp. z o.o. TELEVISION DIVISION (poczta) - Obóz z czasów rzymskich, najprawdopodobniej obóz armii rzym...

Prezes Zarządu, WIECZORNA.PL SP. Z O. O., ul. Dolina Zielona

Zielona Góra

Wydawnictwo Mercuriusz Polski

"Wieczorna.pl" sp. z o.o.

T -

F +442035142037

E -

Dolina Zielona

Zielona Góra

AGENCJA PRASOWA MERKURIUSZ POLSKI- Wieści i treści od 3 stycznia 1661

TEKSTY

Każdego dnia Agencja Mercuriusz udostępnia kilka materiałów prasowych ze wszystkich regionów Polski. Dotyczą one najważniejszych wydarzeń w skali kraju, różnych dziedzin życia. Stanowi źródło informacji dla redakcji prasowych.

ZDJĘCIA

Na zamówienie abonenta udostępniamy serwis fotograficzny. Korzystają z niego serwisy internetowe i redakcje prasowe.

WIDEO

Na zamówienie abonenta udostępniamy serwis video. Korzystają z niego stacje telewizyjne.

- Die Entschlüsselung von Ptolemaios' »Atlas der Oikumene«
Wissenschaftliche Buchgesellschaft; Auflage: 1 (1. August 2010)
3. Pârvan, Vasile (1926). *Getica* (in Romanian). Bucureşti, Romania: Cvltrva Națională.
 4. Josef, Dobiáš (1964). *Dějiny československého území před vystoupením Slovanů*. Nakl. Československé akademie věd.
 5. Schütte, Gudmund (1952) [1952]. "A Ptolemaic Riddle Solved p. 236". *Classica et mediaevalia*, Volume 13 13 (1 ed.). Gyldendal.
 6. Schütte, Gudmund (1917). *Ptolemy's maps of northern Europe: a reconstruction of the prototypes*. Copenhagen: H. Hagerup.
 7. Šimek, Emanuel (1953). *Velká Germanie Klaudia Ptolemaia*. Nákladem filosofické fakulty university Karlovy.
 8. Ptolemy, Claudius (ca. 140 AD). *Geographia* [Geography] (in Ancient Greek).
 9. <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF&msa=0&msid=113227378687572833113.000490b1bb0ecad317036>
 10. *Encyklopédia Archeológie*, Encyklopédie vydavateľstva Obzor, 1986 Bratislava, Bohuslav Novotný a kolektív.
 11. *Pamiatky a Múzeá 3 / 2000*, Laugaricio – Trenčín a okolie v rímskej dobe, Vydal Slovenské národné múzeum a Pamiatkový ústav v Bratislave, Tamara Nešporová a Ján Rajtár.
 12. *Slovom a mečom Slovensko v Rímskej dobe*, vydavateľstvo Matice Slovenskej, Skalica 1995, Bohuslav Novotný.
 13. *Germanien in der Weltkarte des Klaudios Ptolemaios*. In: *Abenteuer Archäologie*. Nr. 1, Spektrum der Wissenschaft, Heidelberg 2004, S. 9.
 14. Alfred Stükelberger, Gerd Graßhoff (Hrsg.): *Ptolemaios, Handbuch der Geographie* (griechisch-deutsch). Schwabe Verlag, Basel 2006, ISBN 3-7965-2148-7 (Werk in 2 Halbbänden. 1020 Seiten mit 24 Abbildungen und 29 Karten, mit CD-ROM).
 15. Andreas Kleineberg, Christian Marx, Eberhard Knobloch, Dieter Lelgemann: *Germania und die Insel Thule. Die Entschlüsselung von Ptolemaios' "Atlas der Oikumene"*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2010, ISBN 978-3-534-23757-9.
 16. Andreas Kleineberg, Christian Marx, Dieter Lelgemann: *Europa in der Geographie des Ptolemaios. Die Entschlüsselung des "Atlas der Oikumene": Zwischen Orkney, Gibraltar und den Dinariden*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2012, ISBN 978-3-534-24835-3.
 17. Christian Marx, Andreas Kleineberg: *Die Geographie des Ptolemaios. Geographike Hyphegesis Buch 3: Europa zwischen Nawa, Don und Mittelmeer*. epubli, Berlin 2012, ISBN 978-3-8442-2809-0.
 18. Klaus Geus: *Ptolemaios über die Schulter geschaut – zu seiner Arbeitsweise in der Geographike Hyphegesis*. In: Michael Rathmann (Hrsg.): *Wahrnehmung und Erfassung geographischer Räume in der Antike*. Philipp von Zabern, Mainz 2007, ISBN 978-3-8053-3749-6, S. 159–166.
 19. Karl Friedrich August Nobbe (Herausgeber): *Claudii Ptolemaei Geographia*. 3 Bände, Leipzig 1843, 1845, Nachdruck Olms, Hildesheim 1966 (greckie wyd.)
 20. John Lennart Berggren, Alexander Jones: *Ptolemy's Geography: An Annotated Translation of the Theoretical Chapters*. Princeton University Press, 2000
 21. Edward Luther Stevenson (Übersetzer) *Claudius Ptolemy: The Geography*, New York Public Library 1932, Nachdruck Dover 1991 (zlej jakości angielskie wyd.)
 22. J. Dobiaš, Laugaricio — Leugaricio — *Leucaristos*. *Tre nomi ti BIBLIOGRAPHIA ONOMASTICA* 1962 *Bibliographia Onomástica* 1962
 23. J. Dobiaš, Laugaricio-Leugaricio-*Leucaristos*. *Tre nomi antichi per una stessa località*. *Atti del VII Congresso Internazionale di scienze onomastiche I*. 1. Firenze 1962, 405 nn
 24. http://www.konin-starowka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=245:jest-setidava&catid=41:konin-setidava-portal-koninskiej-starowki&Itemid=71
 25. Schütte, Gudmund (1917). *Ptolemy's maps of northern Europe: a reconstruction of the prototypes*. Copenhagen: H. Hagerup., pp. 101-109.
 26. Pârvan, Vasile (1926). *Getica* (w rumuńskim). Bucureşti, Romania: Cvltrva Națională., str. 333-334 oraz Gudmund Shütte z r. 1952, str. 270.

--
--

Adam ianager Radiotelewizji

Za powiązaniem Setidavy z państwowością dacką z okresu rzymskiego przemawia końcówka -dava w nazwie tej miejscowości, co wg rozlicznych badaczy tamtego okresu [26] pozwala ją jednoznacznie identyfikować z kulturą dacką. Setidava jest uznawana za miasto plemienia Costoboci (znanego w literaturze także jako Koistobokoi transmontanoi), tworzącego państewko plemienne na ziemiach obecnej Polski około 170 roku n.e.

Dava (davae mnoga) jest geto-dacką nazwą dla miasta, grodu lub twierdzy. Generalnie nazwa wskazuje plemienne centrum lub ważną osadę, zazwyczaj umocnioną. Niektóre osiedla i twierdze wykorzystywały tzw. Murus Dacicus - rodzaj tradycyjnej techniki budowy fortyfikacji.

Wiele nazw miast Daków było złożonych – w składzie początkowego członku leksykalnego używano często nazwy plemienia przymocowanej do -Dava,-daua,-Deva -Deba,-lub-dova -Daba.

Większość z tych miast jest potwierdzonych przez Ptolemeusza, dlatego datuje się je od 1 wieku naszej ery. Wyjaśnia się także etymologię poprzez ówczesną historię. Burebista lub Buruisla rządził zjednoczonymi królestwami dackimi do do 44 r. p.n.e., tworząc pierwsze zjednoczone imperium dackie. Opanował m.in. tereny obecnej Słowacji i Karpat. Nie wiemy, czy opanował także tereny na północ od Karpat. Badacze map Ptolemeusza sądzą że owa "Setidava" (lub Getidava w wariacie pisowni) jest echem ekspansji państwa Burebisty na ziemiach obecnej Polski.[26] Uważają że ekspansja Daków i języka dackiego na ziemiach obecnej Polski trwała do 170- 180 r.n.e. kiedy to nie tylko Rzymianie, ale też plemiona Wandalów (Hasdingów) opanowały te tereny. Opinia badaczy wydaje się potwierdzać zmiany które mogły zajść w strukturze ludnościowej w wyniku ekspansji Imperium Rzymskiego. Shutte [1952, str. 270.] łączy kulturę Kostrobotów- Lipicy z miastami mającymi specyficzną dacką końcówkę – dava, np. wspomniana Setidava, na podstawie dość dokładnych badań utożsamiana z odkrytą osadą z czasów rzymskich w Koninie.

Konkluzje

Kultura czasów rzymskich jest w Polsce relatywnie mało zbadana. O ile jeszcze przed II wojną światową badacze potrafili na ziemiach polskich zlokalizować pozostałości np. obwarowanych obozów z czasów rzymskich o charakterze handlowym (jak w przypadku okolic Starego Bojanowa), to tego typu konkluzje przestały być wysuwane po II wojnie światowej, podczas gdy w Czechach znaleziono liczne pozostałości tego typu fortyfikacji. Obecności Rzymian na terenach obecnej Polski dopatrywali się nie tylko rodzimi, polscy kronikarze średniowieczni. Ślady bytności Rzymian kończą się jednak na polskiej granicy, zaś o znaleziskach po Rzymianach po polskiej stronie granicy jakoś nie słyhać. Być może przyczyna leży w kiepskim stanie miejscowej archeologii? Popatrzmy co odkryto u naszych sąsiadów:

Śladów takich nie znano praktycznie do lat 60. – program badań obozów rzymskich nad środkowym Dunajem i przyczółków na pn. od Dunaju Lata 90. – archeologia lotnicza – lokalizacja dużej ilości rzymskich obozów marszowych w dorzeczu Morawy (nad Tają i Dyją), związana najprawdopodobniej z okresem wojen markomańskich

koncentracja obozów marszowych na Morawach (nad Dyją i Morawą): okolice miejscowości Příbice (w samych Příbicach znajdują się 2 obozy)

Ivaň – wał o charakterze odcinkowym

Obozy marszowe obecne są również w dorzeczu Hronu i Wagu – najdalej na pn. wysunięty znajduje się w okolicach Ołomuńca (60 km od polskich granic)

Pd. Morawy i pd.-zach. Słowacja – pewna ilość niewątpliwie rzymskich budowli z cegły (kryte dachówką) – nie miały one militarnego charakteru, rodzaj stacji rzymskich, np. Mušov nad Dyją: pozostałości rzymskiego założenia (stacji) z I w. n.e., z czasów Oktawiana Augusta (m.in. prostokątny obiekt z absydą – podobny do tych z obozowisk znad rzeki Lippe) pozbawione jest umocnień

prawdopodobnie są to pozostałości factorii handlowej lub siedziby germańskich władców zbudowanej na wzór rzymski

niewątpliwie jest to rzymska inwestycja – na ceglach widnieją stemple legionowe

Mušov – oprócz stacji z czasów Oktawiana Augusta, znajduje się tu obóz marszowy i stacja rzymska funkcjonująca od Trajana do Marka Aureliusza – funkcjonuje ona do początku wojen markomańskich (jej kres nastąpił przed lub na początku wojen): Kompleks budowli murowanych z cegły pochodzącej z warsztatów wojskowych (stemple na ceglach) (...)

http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojny_markoma%C5%84skie

opr. A. a podst. Wikipedii

1. *História mesta Trenčín*, trencin.sk, sprawdzano 27. czerwca 2011
2. Kleineberg, Andreas / Marx, Christian/ Knobloch, Eberhard / Lelgemann, Dieter
Germania und die Insel Thule

(powstaje w I ćw. IV w. – użytkowany do końca III ćw. IV w.)

Obecność Rzymian na pn. od Dunaju w okresie wojen markomańskich potwierdzają głównie krótkotrwałe obozy marszowe i murowane staję rzymskie powstające w różnych okresach i spełniające różne funkcje (handlowe?, siedziby namiestników?) przez co rodzą się pytania odnośnie ich charakteru. Już za czasów królowej Fritigil (*4.4.397 n.e.) doszło do porozumienia i Markomanowie przyjęli zwierzchność Rzymian.

Oppidium Leucaristus

Według tych map w okolicach Leszna istniało oppidium Leucaristus. Koło Bierunia w południowej Polsce także ongiś próbowano zlokalizować antyczną osadę *Leucaristus*. Przepuszczalna lokalizacja tej miejscowości została dokonana przez przekształcenie dawnych współrzędnych i znajduje się w Lesznie (Lissa) w Polsce. Geografia regionu etnograficznego Germania Magna jest szeroko opisana w dziele Geographike Hyphegesis Klaudiusza Ptolemeusza z ok. 150 r.n.e. i topografia jest opisana przez współrzędne geograficzne najważniejszych miast. Za pośrednictwem geodezyjnej analizy deformacji, przeprowadzonej przez Instytut Geodezji Uniwersytetu Technicznego w Berlinie w ramach projektu Fundacji Niemieckiej Wspólnoty Badawczej pod kierownictwem Dietera Lelgemanna w latach 2007-2010, wiele historycznych nazw miejscowości mogło zostać przypisanymi do konkretnych lokalizacji i być zidentyfikowanymi w udokumentowanych lokalizacjach. Dokładność lokalizacji wynosi ok. 10 km, ze względu na deformacje siatki współrzędnych nałożono na dawną sieć koordynatów system korekcji tych zaburzeń, ale dokładniejsza analiza zaburzeń w antycznej siatce współrzędnych nie jest obecnie naukowo możliwa.

W regionie etnograficznym Germania Magna znane są niektóre rzymskie obozy wojskowe, które były używane przez żołnierzy na okres nawet do kilku lat.

Nazwa	Miejsce	Początek	Koniec	Odkrycie	Kategoria	Komentarze
Holsterhausen	Dorsten			1952	Obóz maszerujących	rzeka Lippe, co najmniej dziesięć składowania, częściowo nałożony
Posiadacze	Halterm am See	7 pne lub później	9 AD	1816	Kohorta	rzeka Lippe; sześć kompleksów
Olfen	Olfen	11 pne	7 pne	2011	Zasilanie wojsk	rzeka Lippe
Beckinghausen	Lünen			1906	fort nabrzeżny	rzeka Lippe
Oberaden	Bergkamen			1905	Legionowe magazyn	rzeka Lippe
Anreppen	Delbrück			1968		rzeka Lippe
Kneblinghausen	Ruethen			1901		blisko Möhne
Hedemünden	Hann. Przeplwy	11-9 pne	8 lub 7 pne lub później	1998		Werra, co najmniej cztery kompleksy
Aliso	nieznany		9 AD	-		Polożenie nie jest znane 15/16 ne było ponownie miejsce oznaczone Aliso w tym samym lub innym miejscu
Dorlar	Lahnau	do 10 rne	Bliski 1 Wne	1985	Obóz maszerujących	Hesja
Marktbreit	Marktbreit	: 5/6 AD	przed 9 AD	1985	Podwójne magazyny Legionowe	Główny i dwa obok siebie

Co wiemy na temat antycznej geografii okolic?

Z kim walczyła armia rzymska? Wiemy, że znajdowały się tutaj zagłębia produkcji broni i obróbki żelaza- opisują to antyczne źródła, znaleziono też zagłębia protoprzemysłowe- np. koło Milanówka, gdzie istnieje nawet stosowne muzeum antycznego hutnictwa. Ówczesne ziemie polskie zamieszkiwały takie plemiona jak Costroboci Transmontani, Transmontanoi. Szczególnie Transmontanoi wydają się możliwi do łatwego zlokalizowania, dzięki pracy antycznych kartografów.

Gudmund Schütte uważa że najbardziej na północ wysuniętym miastem mającym stanowić siedzibę plemion dackich jest Setidava, zaznaczona na pochodzącej z ok. 150 roku n.e. mapie Klaudiusza Ptolemeusza [25], dzięki rozlicznym badaniom kartografów i specjalistów od geodezji, utożsamiana z Koninem.

“w granicach miasta Konina zlokalizowano ogromną osadę z czasów rzymskich. To efekt kilku lat pracy M. Andrałowicza i archeologów z nim związanych. Osada zajmuje obszar 15 ha i wielkością przypomina odkrytą całkiem niedawno ogromną osadę z czasów rzymskich w Kruszy Zamkowej pod Inowrocławiem.” [24]

obidvoch Panónií, veliteľovi osobitných prétorských loďstiev z Misena i z Ravenny, ďalej loďstva z Británie a jazdy Afrov a Maurov, vybraných k výzvednej službe v Panónií, prefektovi I. aly Aravakovi, na germánskom bojisku cisárom Antoninom Augustom verejne pochvalenému a obdarenému koňom, medailami a zbraňami za to, že vlastnou rukou zabil vodcu Naristov Valaona, a dosiahnúcemu v tej istej hodnosti štvrtého stupňa, prefektovi aly kopijníkov, vyznamenanému za vojny germansko-sarmatskej, veliteľovi jazdy z kmeňov Markomanov, Naristov a Kvádov tiahnucich rýchle potrestať vzburu v Oriente v hodnostnej triede 100 tisíc sesterciov, so zvýšeným platom dosiahnuceho správy Dolnej Mézie (Moesie), súčasne veliteľovi osobitných oddielov poslanému cisárom na hranice Macedónie a Trácie na zahnanie bánd lupičských Brisov, miestodržiteľovi Hornej Mézie, miestodržiteľovi provincie Dácie Porolissenskej, pribranému od najsvätejších cisárov do najvznešenejšieho stavu medzi bývalých prestorov a čoskoro nato veliteľovi I. Pomocnej légie, veliacemu osobitným oddielom prezimujúcim v Laugaricione, ďalej veliteľovi légie I. Italskej, ďalej veliteľovi légie XIII. Zdvojenej, ďalej veliteľovi III. Augusty, vyznamenanému od najvznešenejšieho panovníka Marca Aurélieho Commoda Augusta za druhej výpravy germánskej venuje zo zozbieraných peňazí najjasnejšia rada Diany Veteranorum.

wg <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/49013>

Wydaje się, że cieszył się zaufaniem Marka Aureliusza, bo był wtedy kolejno prokuratorem prowincji Mezja Superior i Dacia Porolissensis, po czym został uszlachetniony mianowaniem do Senatu z pretoriańskiej rangi. Dowodził jako legat pierwszym Legio I Adiutrix, następnie Legio II Adiutrix, Legio V Macedonica, Legio XIII Gemina i Legio III Augusta - niemal bezprecedensową serię legionowych pozycji dowódczych. Był odpowiedzialny za siedzibę wojsk podczas wojny sarmackiej w Laugaritiu (nowoczesne Leszno w Wielkopolsce), a potem został odznaczony za zasługi w wojnie sarmackiej przez cesarza Kommodusa. Źródło to Diana Veteranorum inscription (AE 1956, 124). Dokładna translacja na angielski jest opisana w publikacji autorstwa Brian Campbell, *The Roman Army, A Sourcebook* (London: Routledge, 1994, ISBN 0-415-07173-9), str. 64–65.

Obecny stan wiedzy

 IFrame

Pokaż Magna Germania na większej mapie

Argumenty te są obecnie sprawdzane - szczególne znaczenie ma zidentyfikowanie Ptolemeuszowego Λευκάριστος (*Leukaristos*) [2], położonego na podobnej do *Kalisii* szerokości geograficznej, z nazwą wymienioną i zapisaną jako *Laugaritio/Leugaritio* na skale zamkowej w miejscowości Trenczyna na Słowacji. Identyfikacja istnienia obozu rzymskiego w Leucaristo jest potwierdzona inskrypcją z lat 179/180 r., jaką pozostawił na skale w Trenczynie oddział rzymski, oraz życiorysem dowódcy tego oddziału, M. Valesiusa Maximianusa, wyrytym na nagrobku w Diana Veteranorum w dzisiejszej Algierii. Jednakże nie wiadomo, czy inskrypcja w Trenczynie nie została pozostawiona przez oddział zimujący gdzieś w innej lokalizacji na terytorium obecnej Polski, w nieco większej odległości od Leszna. Znaleziono także w czasach badań archeologów pruskich, pod koniec XIX wieku lub na początku XX wieku, obóz z czasów rzymskich, identyfikowany z kupieckim lub handlowym, w okolicach Leszna. Obecnie trwają prace nad odnalezieniem dokumentacji prowadzonych tam wykopaliisk. W związku z brakiem poszanowania dla tego typu zabytków w Polsce, obóz ów nie był chroniony jako zabytek i mógł zostać do chwili obecnej całkowicie zniszczony - nie pojawia się też we współczesnej dokumentacji tych terenów, jedynie w tej z czasów pruskich.

Identyfikacja Trenczyna jako tylko miejsca napisu sporządzonego przez oddział stacjonujący w Leucaristo położonym w innej okolicy niż Trenczyna, wyjaśniałaby sytuację niezgodnego ze współrzędnymi utożsamianie Trenczyna z Leucaristo, lub świadczyłoby o tym, że dane o szerokościach geograficznych miejscowości na północ od Dunaju mogą być u Ptolemeusza obarczone znacznym błędem, co jednak nie wydaje się możliwe zważywszy na skalę możliwego błędu. Podobnie można interpretować umieszczenie przez starożytnego geografę na północ od *Leucaristo* miejscowości o typowo dackiej nazwie Σερίδαυα (*Setidava*), która, zgodnie ze stanem wiedzy na temat zasięgu Daków, jednak wydaje się możliwa w środkowej Polsce.

Tło powstania nowych prowincji

W 177 roku rozpoczęła się *Expedicio Germanica secundo* prowadzona przez Marka Aureliusza i współcesarza Kommodusa. Zima 179/180 roku była najważniejszym momentem wyprawy – na polecenie Marka Aureliusza wszystkie przełęcz karpackie, głównie w Dolinie Wagu, zostały obsadzone (ok. 40 tys. Rzymian wzięło udział w tej akcji); mając na celu uniemożliwienie Kwadom przesiedlenia się na tereny Semnonów (nad środkową Łabę). Marek Aureliusz chciał tu założyć dwie nowe prowincje – Markomanię i Sarmację. Istnieje w literaturze dyskusja, czy rzeczywiście one powstały, nawet jako krótkotrwałe administracje zdobywczych ziem. Istnieją tu nieliczne budowle rzymskie, które nie są pozostałościami założeń militarnych:

- Stupawa – na miejscu osady germańskiej z I w. założono w pocz. III w. kompleks murów i budowli z kamienia importowanego o charakterze cywilnym. Założenie funkcjonowało do II poł. III w., datowane mobiliami i tebulami (dachówkami).
- Ziferpatz (pd.-zach. Słowacja, także obszar na pn. od Dunaju) – kompleks cywilny z cegły pochodzącej częściowo z warsztatów legionowych – jeden z najpiękniejszych przykładów budowli późnoantycznej z IV w.

Jednoznacznym dowodem istnienia wymienionego w źródłach obozu rzymskiej armii w Lesznie jest seria dwóch inskrypcji. Około roku 179 naszej ery w Laurgaricio, które leżało na terenie aglomeracji dzisiejszego Leszna obozuje legion rzymski po stoczonyj bitwie z plemionami germańskimi w trakcie wojen markomańskich.

Pierwsza z inskrypcji

Najbardziej znanym dowodem rzymskiej okupacji ziem obecnej Polski jest napis na skale zamku w Trenczynie, pochodzący z 179 roku n.e., ery wojen markomańskich. Była to seria wojen która pozwalała Cesarstwu Rzymskiemu zaatakować germańskich Kwadów i Markomanów oraz utworzyć tutaj, stałe lub tylko tymczasowo, dwie rzymskie prowincje. Jest oczywiste, że inskrypcja dowodzi istnienia miejsca określonego jako Laugaritio i jest najbardziej na północ zachowanym dowodem skali wpływu Imperium Rzymskiego w Europie Środkowej w II połowie II wieku naszej ery. Dowodem tego jest zachowana inskrypcja łacińska skatalogowana jako CIL III 13439, wryta na skale, i istniejąca do chwili obecnej:

VICTORIAE AVGVSTORV(m) EXERCITVS, QUI LAVGARICIONE SEDIT MIL (ites) L (egionis) I
IDCCCLV...IANS LEG (atus) LEG (ionis) (Marcus Valerius Maxim)ian(u)s II AD (iutricis), CVR (avit) F
(aciendum)

(Na pamiątkę zwycięstwa legiony cesarskie stacjonujące w Laurgaricio w sile 855 żołnierzy. Napis polecił wykonać legat Marcus Valerius Maximianus)

VICTORIAE AVGVSTORV(m) EXERCITVS, QUI LAVGARICIONE SEDIT MILites Legionis I
IDCCCLV...IANS LEGatus LEGionis Marcus Valerius Maximianus II AD iutricis, CVRavit Faciendum

Tą inskrypcję pozostawiła armia rzymska dość blisko obecnej polskiej granicy, w Trenczynie. (cc) wikimedia

Miejsce znalezienia inskrypcji

Trenczyn jest starożytną osadą i był od epoki kamienia zamieszkały niemal nieprzerwanie. Są znane z osady z późnej epoki brązu, a także kultury łużyckiej i kultury Púchov (puchowskiej). Miejsce wykonania inskrypcji zawierająca nazwę identyfikowaną z nazwą legionów stacjonujących w Lesznie, zostało wykonane w osadzie na jednym z odgałęzień Bursztynowego Szlaku. W drugim i I w. p.n.e. było już tutaj grodzisko z Celtami jako jego mieszkańcami ale do początku naszej ery Celtowie zostali wypędzeni lub zasymilowani przez plemiona germańskie, a zwłaszcza przez państwowości Kwadów i Markomanów. ^[1] Od czasów wojen z Markomanami, a dokładniej od wojny pomiędzy Imperium Rzymskim i Kwadami w (późniejszej) Słowacji, istnieje tutaj słynny rzymski napis z roku 179 n.e. i jest najbardziej na północ wysuniętym pisemnym dowodem obecności legionów rzymskich w Europie Środkowej, na wschód od dzisiejszych Niemiec. Napis ten donosił o miejscowości *Laugaricio*, gdzie mieli stacjonować legioniści, dzięki zachowanej literaturze identyfikowanej z Leszнем.

Druga z inskrypcji

Identyfikacja Listnienia Leucaristo jest potwierdzona nie tylko inskrypcją z zimy 179/180 r., jaką pozostawił na skale w Trenczynie oddział rzymski, ale też życiorysem dowódcy tego oddziału, M. Valesiusa Maximianusa, wrytym na nagrobku w Diana Veteranorum w dzisiejszej Algierii. Dzięki inskrypcji w Trenczynie wiemy że została ona pozostawiona przez oddział zimujący na terytorium obecnej Polski. Identyfikację tę potwierdzać miała podawana przez aleksandryjskiego geografę szerokość geograficzna, podobna do faktycznej szerokości geograficznej dzisiejszego Leszna.

Nagrobek generała M. Valesius Maximianus znajduje się w miejscowości Diana Veteranorum.

Marcus Valerius Maximianus

Przypuszczalny i najprawdopodobniejszy gubernator prowincji Marcomania lub Sarmatia, jeśli takie krótkotrwałe powstały, to Marcus Valerianus Maximianus, późniejszy gubernator prowincji Numidia i ówczesny dowódca w Laugaricio. Karierę polityczną i militarną prowadził za panowania Marka Aureliusza. Urodził się w nieznanym roku w rzymskiej kolonii Poetovio (obecnie Ptuj w Słowenii), gdzie jego ojciec, który również został nazwany Marcus Valerius Maximianus, pracował jako cenzor i kapłan. M. Valerianus Maximianus junior został nagrodzony za swoje usługi w wojnie z Partami. Była to wojna prowadzona przez Lucio Verurusa i Marka Aureliusza, a M. Valerianus Maximianus miał obowiązek zapewnić armii w Panonii odpowiedniego zaopatrzenia i wyposażenia za pomocą statków marynarki wojennej wzdłuż Dunaju.

Został powołany na dowódcę floty pretoriańskiej w Rawennie, a także w Afryce i na dowódcę mauretańskich jednostek kawalerii wykorzystywanych do zadań zwiadowczych w Panonii, będąc szefem rodzaju agencji wywiadowczej. Podczas czynnej służby w kawalerii zabił germańskiego wodza imieniem jako "Valao, naczelny Naristi" z własnej ręki i został publicznie pochwalony przez cesarza, który przyznał mu "konie, ozdoby i broń". Maximianus został mianowany prefektem, a potem został mianowany dowódcą kawalerii włóczników i był na czele kawalerii w czasie wyprawy do Syrii, gdzie dokonał stłumienia rebelii Avid Cassia w 175 r. Następnie objął stanowisko prokuratora z Mezji Inferior a także był odpowiedzialny za wydalenie bandytów na bezpieczny dystans od granic Macedonii i Tracji.

Wydaje się, że cieszył się zaufaniem cesarza Marka Aureliusza z powodu udanej kadencji jako prokurator pobliskich prowincji Mezja Superior i Dacia, został następnie wybrany do Senatu. Jako legat dowodził pierwszą Legio I Adiutrix i Legio II Adiutrix, Macedonica legion, Legio XIII Gemina i Legio III Augusta. Rozkazał żołnierzom, żeby spędzili co najmniej zimę (179/180) w kolonii Laugaritiu (dziś Leszno) i cesarz Kommodus nagrodził za usługi w wojnie sarmackiej. Następnie był gubernatorem prowincji Numidia. Był chwilowym konsulem około 186 n.e. Rok śmierci nie jest znany.

Źródła do wiedzy o tej postaci

Żaden starożytny historyk nie wspominał go w swojej pracy, choć był wyraźnie ważną postacią wojskową. Jego życie jest znany tylko z napisu na jego pomniku, wzniesionym w Diane Veteranorum (Zana) w Numidii.

M(arco) Valerio Maximiano M(arci) Valeri Maximiani quinq(uennalis) s[ac(erdotalis)] / f(ilio) pont(ifici) col(oniae) Poetovionens(ium) equo p(ublico) praef(ecto) coh(ortis) I Thrac(um) trib(un) coh(ortis) I (H)am(iorum) / civium R(omanorum) praep(osito) orae gentium Ponti Polemoniani don(is) don(ato) bello Phart(ico)!(l) allecto ab Imp(eratore) M(arco) Antonino Aug(usto) et misso in procinctu / Germanic(ae) exped(itio)nis ad deducend(a) per Danuvium quae in annonam Panno(niae) / utriusq(ue) exercit(uum) denavigarent praepos(ito) vexillation(um) clas(sium) praetor(iarum) / Misenatis item Ravennatis item clas(sis) Brittanicae item equit(um) Afror(um) et Mauror(um) / elector(um) ad curam explorationis Pannoniae praef(ecto) al(ae) I Aravacor(um) in procinc(tu) Germanico ab Imp(eratore) Antonino Aug(usto) coram laudato et equo et phaleris / et armis donato quod manu sua duces Naristarum Valaonem / interemisset et in eade(m) ala quartae militiae honor(em) adeptus praef(ecto) al(ae) / contar(iorum) don(is) don(ato) bello Ger(manico) Sar(matico) praep(osito) equitib(us) gent(ium) Marcomannor(um) Narist(arum) / Quador(um) ad vindictam Orientalis motus pergentium honor(e) centenariae dignitat(is) aucto salario adeptus procuracionem Moesiae inferioris / eodem in tempore praeposito vexillationibus et at(!) detrahen(dam) Briseorum latronum manum in confinio Macedon(iae) et Thrac(iae) / ab imp(eratore) misso proc(uratori) Moesiae super(ioris) proc(uratori) prov(inciae) Daciae Porolis/sensis a sacratissimis imp(eratoribus) in amplissimum ordinem inter prae(torios) allecto et mox leg(ato) leg(ionis) I adiut(ricis) item leg(ato) leg(ionis) II adiut(ricis) praep(osito) vexil(lationum) / Leugaricione hiemantium item leg(ato) leg(ionis) / V Mac(edonicae) item leg(ato) leg(ionis) I Italic(ae) item leg(ato) leg(ionis) / XIII gem(inae) item leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) [[[leg(ionis) III Aug(ustae)]]] don(is) don(ato) a nobilissimo / [[[principe M(arco) Aurelio Commodo Aug(usto)]]] expeditione secunda Ger(manica) / splendidissimus ordo Dian[ensium veteran(orum)] aere conlato

tlumaczenie na język słowacki:

Marcovi Valeriovu Maximianovi, synovi Marca Valeria Maximiana, „meského censora a bývalého veľkňaza“, pontifikovi mesta Poetovia, členovi jazdeckého stavu, prefektovi I. tráckej kohorty, tribúnovi I. kohorty Hamiov – rímskych občanov, predstavenému pobrežných kmeňov Polemovho Pontu, vyznamenanému za vojny partskej, vyvolenému cisárom Marcom Antoninom Augustom a poslanému na bojisko výpravy proti Germánom, aby zabezpečil dopravu zásob po Dunaji pre vojská

Szanowni Państwo,
informujemy iż chcielibyśmy doprowadzić do ponownego zbadania pozostałości obozu z czasów rzymskich z okolic Starego Bojanowa. Interesuje nas czy wspomniane ok. 100 lat temu miejsce ma związek z odkrytymi niedawno ustaleniami na temat przebiegu wojen markomańskich w latach 179-180 n.e. Załączam wspomniany artykuł.

Jesteśmy zainteresowani współpracą z władzami gminy w celu poprawnego opisu tego miejsca, jego przebudowy do roli atrakcji turystycznej i muzeum dwóch wówczas tworzonych prowincji rzymskich na tym terenie. Zgromadzony materiał pozwala na dość jednoznaczną identyfikację opisanych ok. 100 lat temu odkryć pozostałości obozu rzymskiego, i na tej podstawie chcielibyśmy doprowadzić do wykorzystania turystycznego tego zabytku. Istnieje obawa że ów zabytek mógł zostać całkowicie zniszczony po przejęciu tych terenów przez polską administrację, z uwagi na ogromne różnice w podejściu do kwestii badań archeologicznych podczas prowadzonych inwestycji. Możliwe że w przeciągu ostatnich 100 lat zniszczyli Państwo całkowicie i bezpowrotnie wspomniane stanowisko archeologiczne, o którym donosiła literatura niemieckojęzyczna opisująca prowadzone tu ongiś badania archeologiczne. Chcielibyśmy to określić.

Szanowni Państwo,

W związku ze zidentyfikowaniem opisanych w literaturze informacji n/t rzymskiego obozu odkrytego w pobliżu Leszna i opisanego w literaturze obozu w pobliżu Starego Bojanowa, pierwotnie opisanego jako obóz kupców rzymskich, którą pierwotną identyfikacją mogła być wg nas niepoprawna, informujemy iż poniższy tekst i zaprezentowana w nim identyfikacja inskrypcji została wykonana po raz pierwszy i jest objęta prawami autorskimi - jest dziełem wydawców Działu Starożytności czasopisma Mercuriusz Polski. W przypadku chęci komercyjnego korzystania z wyników naszej pracy prosimy o kontakt- część wydawnictwa zajmująca się opisami antycznej geografii i etnografii Polski jest finansowana ze środków prywatnych i staramy się utrzymać jej rentowność, w związku z czym musimy pokrywać koszty tej działalności dbając o przestrzeganie praw autorskich w przypadku wykorzystania efektów naszej pracy. Jako ekonomista sądzę że przedstawione informacje umożliwiają w pełni komercyjne wykorzystanie tych informacji w lokalnym przemyśle turystycznym.

Z wyrazami szacunku,

Adam tel.
Prezes Zarządu Wydawnictwa Mercuriusz Polski
"Wieczorna.pl" sp. z o.o.
ul. Dolina Zielona Zielona Góra
www.mercuriusz.eu,
Dział starożytności:
<http://www.mercuriusz.wieczorna.pl/kategoria/historia>

Gazeta codzienna

Sztuka. Kultura. Nauka.

Mercuriusz Polski dzieje wszystkiego świata w sobie zamykający dla informacji pospolitej. Od 3 stycznia 1661.

Wg stanu obecnych nauk historycznych trudno jest zaprzeczyć, że Rzymianie nie dokonali podboju ziem obecnej Polski. Zidentyfikowano jednoznacznie co najmniej dwie inskrypcje jednoznacznie dowodzące że taki podbój miał miejsce. Miała tu powstać- nie wiadomo jak krótko- lub długotrwało- prowincja Markomania i prowincja Sarmacja, i było to zamiarem zmarłego wkrótce po podboju cesarza rzymskiego. Szereg literatury na ten temat pozwala jednoznacznie określić skalę podboju oraz jego zakres na podstawie zachowanych materiałów źródłowych z czasów antycznych czy też- odkrytych na przestrzeni lat inskrypcji. Historycy i badacze logicznie łączą te dowody, by dojść do dość jednoznacznych konkluzji.

Od lat badana jest antyczna kartografia, w tym- dość dokładne antyczne mapy Klaudiusza Ptolemeusza, sporządzone wraz z podaniem współrzędnych geograficznych. Stan obecnej wiedzy uniemożliwia przesadnie dokładne podanie szczegółów tych operacji wojennych z uwagi na skąpość opisów literackich, niemniej- ilość danych pozwala wyciągnąć jednoznaczne konkluzje: Rzymianie dokonali podboju co najmniej znacznych części Śląska i Wielkopolski, praktycznie całego regionu Polski południowozachodniej. Legiony rzymskie miały stacjonować w Lesznie w sile 855 żołnierzy- jak dokładnie podaje pierwsza z inskrypcji.

http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojny_markoma%C5%84skie

opr. A. f podst. Wikipedii

1. *História mesta Trenčín*, trencin.sk, sprawdzano 27. czerwca 2011
2. Kleineberg, Andreas / Marx, Christian/ Knobloch, Eberhard / Lelgemann, Dieter
Germania und die Insel Thule
Die Entschlüsselung von Ptolemaios' »Atlas der Oikumene«
Wissenschaftliche Buchgesellschaft; Auflage: 1 (1. August 2010)
3. Pârvan, Vasile (1926). *Getica* (in Romanian). București, Romania: Cvltvra Națională.
4. Josef, Dobiáš (1964). *Dějiny československého území před vystoupením Slovanů*. Nakl. Československé akademie věd.
5. Schütte, Gudmund (1952) [1952]. "A Ptolemaic Riddle Solved p. 236". *Classica et mediaevalia*, Volume 13 13 (1 ed.). Gyldendal.
6. Schütte, Gudmund (1917). *Ptolemy's maps of northern Europe: a reconstruction of the prototypes*. Copenhagen: H. Hagerup.
7. Šimek, Emanuel (1953). *Velká Germanie Klaudia Ptolemaia*. Nákladem filosofické fakulty university Karlovy.
8. Ptolemy, Claudius (ca. 140 AD). *Geographia [Geography]* (in Ancient Greek).
9. <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF&msa=0&msid=113227378687572833113.000490b1bb0ecad317036>
10. *Encyklopédia Archeológie*, Encyklopédie vydavateľstva Obzor, 1986 Bratislava, Bohuslav Novotný a kolektív.
11. *Pamiatky a Múzeá 3 / 2000*, Laugaricio – Trenčín a okolie v rímskej dobe, Vydal Slovenské národné múzeum a Pamiatkový ústav v Bratislave, Tamara Nešporová a Ján Rajtár.
12. *Slovom a mečom Slovensko v Rímskej dobe*, vydavateľstvo Matice Slovenskej, Skalica 1995, Bohuslav Novotný.
13. Germanien in der Weltkarte des Klaudios Ptolemaios . In: Abenteuer Archäologie . Nr. 1, Spektrum der Wissenschaft, Heidelberg 2004 , S. 9.
14. Alfred Stückelberger, Gerd Graßhoff (Hrsg.): *Ptolemaios, Handbuch der Geographie (griechisch-deutsch)* . Schwabe Verlag, Basel 2006 , ISBN 3-7965-2143-7 (Werk in 2 Halbbänden. 1020 Seiten mit 24 Abbildungen und 29 Karten, mit CD-ROM).
15. Andreas Kleineberg, Christian Marx, Eberhard Knobloch , Dieter Lelgemann : *Germania und die Insel Thule. Die Entschlüsselung von Ptolemaios' "Atlas der Oikumene"* . Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2010 , ISBN 978-3-534-23757-9 .
16. Andreas Kleineberg, Christian Marx, Dieter Lelgemann: *Europa in der Geographie des Ptolemaios. Die Entschlüsselung des "Atlas der Oikumene": Zwischen Orkney, Gibraltar und den Dinariden* . Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2012 , ISBN 978-3-534-24835-3 .
17. Christian Marx, Andreas Kleineberg: *Die Geographie des Ptolemaios. Geographike Hyphegesis Buch 3: Europa zwischen Newa, Don und Mittelmeer* . epubli, Berlin 2012 , ISBN 978-3-8442-2809-0 .
18. Klaus Geus: *Ptolemaios über die Schulter geschaut – zu seiner Arbeitsweise in der Geographike Hyphegesis* . In: Michael Rathmann (Hrsg.): *Wahrnehmung und Erfassung geographischer Räume in der Antike* . Philipp von Zabern, Mainz 2007 , ISBN 978-3-8053-3749-6 , S. 159–166.
19. Karl Friedrich August Nobbe (Herausgeber): *Claudii Ptolemaei Geographia*. 3 Bände, Leipzig 1843, 1845, Nachdruck Olms, Hildesheim 1966 (greckie wyd.)
20. John Lennart Berggren , Alexander Jones : *Ptolemy's Geography: An Annotated Translation of the Theoretical Chapters*. Princeton University Press, 2000
21. Edward Luther Stevenson (Übersetzer) *Claudius Ptolemy: The Geography* , New York Public Library 1932, Nachdruck Dover 1991 (złej jakości angielskie wyd.)
22. J. Dobiaš, Laugaricio — Leugaricio — *Leucaristos*. Tre nomi ti BIBLIOGRAPHIA ONOMASTICA 1962
Bibliographia Onomástica 1962
23. J. Dobiaš, Laugaricio-Leugaricio-*Leucaristos*. Tre nomi antichi per una stessa località. Atti del VII Congresso Internazionale di scienze onomastiche I. 1. Firenze 1962, 405 nn
24. http://www.konin-starowka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=245:jest-setidava&catid=41:konin-setidava-portal-koninskiej-starowki&Itemid=71
25. Schütte, Gudmund (1917). *Ptolemy's maps of northern Europe: a reconstruction of the prototypes*. Copenhagen: H. Hagerup., pp. 101-109.
26. Pârvan, Vasile (1926). *Getica* (w rumuńskim). București, Romania: Cvltvra Națională., str. 333-334 oraz Gudmund Shütte z r. 1952, str. 270.

30 października 2016 14:54

Adam
Do: sekretariat@smigiel.pl

W dniu 4 grudnia 2013 11:13 użytkownik Adam-

Gudmund Schütte uważa że najbardziej na północ wysuniętym miastem mającym stanowić siedzibę plemion dackich jest Setidava, zaznaczona na pochodzącej z ok. 150 roku n.e. mapie Klaudiusza Ptolemeusza [25], dzięki rozlicznym badaniom kartografów i specjalistów od geodezji, utożsamiana z Koninem.

"w granicach miasta Konina zlokalizowano ogromną osadę z czasów rzymskich. To efekt kilku lat pracy M. Andrałowicza i archeologów z nim związanych. Osada zajmuje obszar 15 ha i wielkością przypomina odkrytą całkiem niedawno ogromną osadę z czasów rzymskich w Kruszy Zamkowej pod Inowrocławiem." [24]

Za powiązaniem Setidawy z państwowością dacką z okresu rzymskiego przemawia końcówka -dava w nazwie tej miejscowości, co wg rozlicznych badaczy tamtego okresu [26] pozwala ją jednoznacznie identyfikować z kulturą dacką. Setidava jest uznawana za miasto plemienia Costoboci (znanego w literaturze także jako Koistobokoi transmontanoi), tworzącego państewko plemienne na ziemiach obecnej Polski około 170 roku n.e.

Dava (davae mnoga) jest geto-dacką nazwą dla miasta, grodu lub twierdzy. Generalnie nazwa wskazuje plemienne centrum lub ważną osadę, zazwyczaj umocnioną. Niektóre osiedla i twierdze wykorzystywały tzw. Murus Dacicus - rodzaj tradycyjnej techniki budowy fortyfikacji.

Wiele nazw miast Daków było złożonych – w składzie początkowego członku leksykalnego używano często nazwy plemienia przymocowanej do -Dava,-daua,-Deva -Deba,-lub-dova -Daba.

Większość z tych miast jest potwierdzonych przez Ptolemeusza, dlatego datuje się je od 1 wieku naszej ery. Wyjaśnia się także etymologię poprzez ówczesną historię. Burebista lub Buruisia rządził zjednoczonymi królestwami dackimi do 44 r. p.n.e., tworząc pierwsze zjednoczone imperium dackie. Opanował m.in. tereny obecnej Słowacji i Karpat. Nie wiemy, czy opanował także tereny na północ od Karpat. Badacze map Ptolemeusza sądzą że owa "Setidava" (lub Getidava w wariacie pisowni) jest echem ekspansji państwa Burebisty na ziemiach obecnej Polski.[26] Uważają że ekspansja Daków i języka dackiego na ziemiach obecnej Polski trwała do 170- 180 r.n.e. kiedy to nie tylko Rzymianie, ale też plemiona Wandalów (Hasdingów) opanowały te tereny. Opinia badaczy wydaje się potwierdzać zmiany które mogły zajść w strukturze ludnościowej w wyniku ekspansji Imperium Rzymskiego. Shutte [1952, str. 270.] łączy kulturę Kostrobotów- Lipicy z miastami mającymi specyficzną dacką końcówkę – dava, np. wspomniana Setidava, na podstawie dość dokładnych badań utożsamiana z odkrytą osadą z czasów rzymskich w Koninie.

Konkluzje

Kultura czasów rzymskich jest w Polsce relatywnie mało zbadana. O ile jeszcze przed II wojną światową badacze potrafili na ziemiach polskich zlokalizować pozostałości np. obwarowanych obozów z czasów rzymskich o charakterze handlowym (jak w przypadku okolic Starego Bojanowa), to tego typu konkluzje przestały być wysuwane po II wojnie światowej, podczas gdy w Czechach znaleziono liczne pozostałości tego typu fortyfikacji. Obecności Rzymian na terenach obecnej Polski dopatrywali się nie tylko rodzimi, polscy kronikarze średniowieczni. Ślady bytności Rzymian kończą się jednak na polskiej granicy, zaś o znaleziskach po Rzymianach po polskiej stronie granicy jakoś nie słyhać. Być może przyczyna leży w kiepskim stanie miejscowej archeologii? Popatrzmy co odkryto u naszych sąsiadów:

Śladów takich nie znano praktycznie do lat 60. – program badań obozów rzymskich nad środkowym Dunajem i przyczółków na pn. od Dunaju Lata 90. – archeologia lotnicza – lokalizacja dużej ilości rzymskich obozów marszowych w dorzeczu Morawy (nad Tają i Dyją), związana najprawdopodobniej z okresem wojen markomańskich

koncentracja obozów marszowych na Morawach (nad Dyją i Morawą): okolice miejscowości Přebice (w samych Přebicach znajdują się 2 obozy)

Ivaň – wał o charakterze odcinkowym

Obozy marszowe obecne są również w dorzeczu Hronu i Wagu – najdalej na pn. wysunięty znajduje się w okolicach Oľomuńca (60 km od polskich granic)

Pd. Morawy i pd.-zach. Słowacja – pewna ilość niewątpliwie rzymskich budowli z cegły (kryte dachówką) – nie miały one militarnego charakteru, rodzaj stacji rzymskich, np. Mušov nad Dyją: pozostałości rzymskiego założenia (stacji) z I w. n.e., z czasów Oktawiana Augusta (m.in. prostokątny obiekt z absydą – podobny do tych z obozowisk znad rzeki Lippe) pozbawione jest umocnień

prawdopodobnie są to pozostałości faktorii handlowej lub siedziby germańskich władców zbudowanej na wzór rzymski

niewątpliwie jest to rzymska inwestycja – na ceglach widnieją stemple legionowe

Mušov – oprócz stacji z czasów Oktawiana Augusta, znajduje się tu obóz marszowy i stacja rzymska funkcjonująca od Trajana do Marka Aureliusza – funkcjonuje ona do początku wojen markomańskich (jej kres nastąpił przed lub na początku wojen): Kompleks budowli murowanych z cegły pochodzącej z warsztatów wojskowych (stemple na ceglach) (...)

Aureliusza wszystkie przełęcz karpaccie, głównie w Dolinie Wagu, zostały obsadzone (ok. 40 tys. Rzymian wzięło udział w tej akcji); mając na celu uniemożliwienie Kwadom przesiedlenia się na tereny Semnonów (nad środkową Łabę). Marek Aureliusz chciał tu założyć dwie nowe prowincje – Markomanię i Sarmację. Istnieje w literaturze dyskusja, czy rzeczywiście one powstały, nawet jako krótkotrwałe administracje zdobywanych ziem. Istnieją tu nieliczne budowle rzymskie, które nie są pozostałościami założeń militarnych:

- Stupava – na miejscu osady germańskiej z I w. założono w pocz. III w. kompleks murów i budowli z kamienia importowanego o charakterze cywilnym. Założenie funkcjonowało do II poł. III w., datowane mobiliami i tebulami (dachówkami).
- Ziferpatz (pd.-zach. Słowacja, także obszar na pn. od Dunaju) – kompleks cywilny z cegły pochodzącej częściowo z warsztatów legionowych – jeden z najpiękniejszych przykładów budowli późnoantycznej z IV w. (powstaje w I ćw. IV w. – użytkowany do końca III ćw. IV w.)

Obecność Rzymian na pn. od Dunaju w okresie wojen markomańskich potwierdzają głównie krótkotrwałe obozy marszowe i murowane staje rzymskie powstające w różnych okresach i spełniające różne funkcje (handlowe?, siedziby namiestników?) przez co rodzą się pytania odnośnie ich charakteru. Już za czasów królowej Fritigil (*4.4.397 n.e.) doszło do porozumienia i Markomanowie przyjęli zwierzchność Rzymian.

Oppidium Leucaristus

Według tych map w okolicach Leszna istniało oppidum Leucaristus. Koło Bierunia w południowej Polsce także ongiś próbowano zlokalizować antyczną osadę *Leucaristus*. Przymyślna lokalizacja tej miejscowości została dokonana przez przekształcenie dawnych współrzędnych i znajduje się w Lesznie (Lissa) w Polsce. Geografia regionu etnograficznego Germania Magna jest szeroko opisana w dziele Geographike Hyphegesis Klaudiusza Ptolemeusza z ok. 150 r.n.e. i topografia jest opisana przez współrzędne geograficzne najważniejszych miast. Za pośrednictwem geodezyjnej analizy deformacji, przeprowadzonej przez Instytut Geodezji Uniwersytetu Technicznego w Berlinie w ramach projektu Fundacji Niemieckiej Wspólnoty Badawczej pod kierownictwem Dietera Leigemanna w latach 2007-2010, wiele historycznych nazw miejscowości mogło zostać przypisanymi do konkretnych lokalizacji i być zidentyfikowanymi w udokumentowanych lokalizacjach. Dokładność lokalizacji wynosi ok. 10 km, ze względu na deformacje siatki współrzędnych nałożono na dawną sieć koordynatów system korekcji tych zaburzeń, ale dokładniejsza analiza zaburzeń w antycznej siatce współrzędnych nie jest obecnie naukowo możliwa.

W regionie etnograficznym Germania Magna znane są niektóre rzymskie obozy wojskowe, które były używane przez żołnierzy na okres nawet do kilku lat.

Nazwa	Miejsce	Początek	Koniec	Odkrycie	Kategoria	Komentarze
Holsterhausen	Dorsten			1952	Obóz maszerujących	rzeka Lippe, co najmniej dziesięć składowania, częściowo nałożony
Posiadacze	Halterm am See	7 pne lub później	9 AD	1816	Kohorta	rzeka Lippe; sześć kompleksów
Olfen	Olfen	11 pne	7 pne	2011	Zasilanie wojsk	rzeka Lippe
Beckinghausen	Lünen			1906	fort nabrzeżny	rzeka Lippe
Oberaden	Bergkamen			1905	Legionowe magazyn	rzeka Lippe
Anreppen	Delbrück			1968		rzeka Lippe
Kneblinghausen	Ruethen			1901		blisko Möhne
Hedemünden	Hann. Przełęcz	11-9 pne	8 lub 7 pne lub później	1998		Werra, co najmniej cztery kompleksy
Aliso	nieznany		9 AD	-		Położenie nie jest znane 15/16 ne było ponownie miejsce oznaczone Aliso w tym samym lub innym miejscu
Dorlar	Lahnau	do 10 rne	Bliski 1 Wne	1985	Obóz maszerujących	Hesja
Marktbreit	Marktbreit	: 5/6 AD	przed 9 AD	1985	Podwójne magazyny Legionowe	Główny i dwa obok siebie

Co wiemy na temat antycznej geografii okolic?

Z kim walczyła armia rzymska? Wiemy, że znajdowały się tutaj zagłębia produkcji broni i obróbki żelaza- opisują to antyczne źródła, znaleziono też zagłębia protoprzemysłowe- np. koło Milanówka, gdzie istnieje nawet stosowne muzeum antycznego hutnictwa. Ówczesne ziemie polskie zamieszkiwały takie plemiona jak Costroboci Transmontani, Transmontanoi. Szczególnie Transmontanoi wydają się możliwi do łatwego zlokalizowania, dzięki pracy antycznych kartografów.

leg(ato) leg(ionis) I adiu(ricis) item leg(ato) leg(ionis) II adiu(tricis) praep(osito) vexil(lationum) /
 Leugaricione hiemantium item leg(ato) leg(ionis) / V Mac(edonicae) item leg(ato) leg(ionis) I Italic(ae)
 item leg(ato) leg(ionis) / XIII gem(inae) item leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) [[leg(ionis) III
 Aug(ustae)]] don(is) don(ato) a nobilissimo / [[principe M(arco) Aurelio Commodo Aug(usto)]]
 expeditione secunda Ger(manica) / splendidissimus ordo Dian[ensium veteran(orum)] aere conlato

tłumaczenie na język słowacki:

Marcovi Valeriovi Maximianovi, synovi Marca Valeria Maximiana, „meského censora a bývalého veľkňaza“, pontifikovi mesta Poetovia, členovi jazdeckého stavu, prefektovi I. tráckej kohorty, tribúnovi I. kohorty Hamiov – rímskych občanov, predstavenému pobrežných kmeňov Polemovho Pontu, vyznamenanému za vojny partskej, vyvolenému cisárom Marcom Antoninom Augustom a poslanému na bojisko výpravy proti Germánom, aby zabezpečil dopravu zásob po Dunaji pre vojská obidvoch Panónií, veliteľovi osobitných prátorských loďstiev z Misena i z Ravenny, ďalej loďstva z Británie a jazdy Afrov a Maurov, vybraných k výzvednej službe v Panónií, prefektovi I. aly Aravakov, na germánskom bojisku cisárom Antoninom Augustom verejne pochvalenému a obdarenému koňom, medailami a zbraňami za to, že vlastnou rukou zabil vodcu Naristov Valaona, a dosiahnucému v tej istej hodnosti štvrtého stupňa, prefektovi aly kopijníkov, vyznamenanému za vojny germansko-sarmatskej, veliteľovi jazdy z kmeňov Markomanov, Naristov a Kvádov tiahnucích rýchle potrestať vzburu v Oriente v hodnostnej triede 100 tisíc sesterciov, so zvýšeným platom dosiahnuceho správy Dolnej Mézie (Moesie), súčasne veliteľovi osobitných oddielov poslanému cisárom na hranice Macedónie a Trácie na zahnanie bánd lupičských Brisov, miestodržiteľovi Hornej Mézie, miestodržiteľovi provincie Dácie Porolissenskej, pribranému od najsvätejších cisárov do najvznešenejšieho stavu medzi bývalých prestorov a čoskoro nato veliteľovi I. Pomocnej légie, veliacemu osobitným oddielom prezimujúcim v Laugaricione, ďalej veliteľovi légie I. Italskej, ďalej veliteľovi légie XIII. Zdvojenej, ďalej veliteľovi III. Augusty, vyznamenanému od najvznešenejšieho panovníka Marca Aurélie Commoda Augusta za druhej výpravy germánskej venuje zo zozbieraných peňazí najjasnejšia rada Diany Veteranorum.

wg <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/49013>

Wydaje się, że cieszył się zaufaniem Marka Aureliusza, bo był wtedy kolejno prokuratorem prowincji Mezja Superior i Dacia Porolissensis, po czym został uszlachetniony mianowaniem do Senatu z pretoriańskiej rangi. Dowodził jako legat pierwszym Legio I Adiutrix, następnie Legio II Adiutrix, Legio V Macedonica, Legio XIII Gemina i Legio III Augusta - niemal bezprecedensową serią legionowych pozycji dowódczych. Był odpowiedzialny za siedzibę wojsk podczas wojny sarmackiej w Laugaritio (nowoczesne Leszno w Wielkopolsce), a potem został odznaczony za zasługi w wojnie sarmackiej przez cesarza Kommodusa. Źródło to Diana Veteranorum inscription (AE 1956, 124). Dokładna translacja na angielski jest opisana w publikacji autorstwa Brian Campbell, *The Roman Army, A Sourcebook* (London: Routledge, 1994, ISBN 0-415-07173-9), str. 64–65.

Obecny stan wiedzy

Frame

Pokaż Magna Germania na większej mapie

Argumenty te są obecnie sprawdzanie - szczególne znaczenie ma zidentyfikowanie Ptolemeuszowego Λευκάριστος (*Leucaristos*) [2], położonego na podobnej do *Kalisii* szerokości geograficznej, z nazwą wymienioną i zapisaną jako *Laugaritio/Leugaritio* na skale zamkowej w miejscowości Trenczyn na Słowacji. Identyfikacja istnienia obozu rzymskiego w Leucaristo jest potwierdzona inskrypcją z lat 179/180 r., jaką pozostawił na skale w Trenczynie oddział rzymski, oraz życiorysem dowódcy tego oddziału, M. Valesiusa Maximianusa, wrytym na nagrobku w Diana Veteranorum w dzisiejszej Algierii. Jednakże nie wiadomo, czy inskrypcja w Trenczynie nie została pozostawiona przez oddział zimujący gdzieś w innej lokalizacji na terytorium obecnej Polski, w nieco większej odległości od Leszna. Znaleziono także w czasach badań archeologów pruskich, pod koniec XIX wieku lub na początku XX wieku, obóz z czasów rzymskich, zidentyfikowany z kupieckim lub handlowym, w okolicach Leszna. Obecnie trwają prace nad odnalezieniem dokumentacji prowadzonych tam wykopalisk. W związku z brakiem poszanowania dla tego typu zabytków w Polsce, obóz ów nie był chroniony jako zabytek i mógł zostać do chwili obecnej całkowicie zniszczony - nie pojawia się też we współczesnej dokumentacji tych terenów, jedynie w tej z czasów pruskich.

Identyfikacja Trenczyna jako tylko miejsca napisu sporządzonego przez oddział stacjonujący w Leucaristo położonym w innej okolicy niż Trenczyn, wyjaśniałaby sytuację niezgodnego ze współzależnymi utożsamianiem Trenczyna z Leucaristo, lub świadczyłoby o tym, że dane o szerokościach geograficznych miejscowości na północ od Dunaju mogą być u Ptolemeusza obarczone znacznym błędem, co jednak nie wydaje się możliwe zważywszy na skalę możliwego błędu. Podobnie można interpretować umieszczenie przez starożytnego geografę na północ od *Leucaristo* miejscowości o typowo dackiej nazwie Σητίδαυα (*Setidava*), która, zgodnie ze stanem wiedzy na temat zasięgu Daków, jednak wydaje się możliwa w środkowej Polsce.

Tło powstania nowych prowincji

W 177 roku rozpoczęła się *Expedicio Germanica secundo* prowadzona przez Marka Aureliusza i współcesarza Kommodusa. Zima 179/180 roku była najważniejszym momentem wyprawy – na polecenie Marka

Trenczyn jest starożytną osadą i był od epoki kamienia zamieszkiwany niemal nieprzerwanie. Są znane z osady z późnej epoki brązu, a także kultury łużyckiej i kultury Púchov (puchowskiej). Miejsce wykonania inskrypcji zawierającej nazwę identyfikowaną z nazwą legionów stacjonujących w Lesznie, zostało wykonane w osadzie na jednym z odgałęzień Bursztynowego Szlaku. W drugim i I w. p.n.e. było już tutaj grodzisko z Celtami jako jego mieszkańcami ale do początku naszej ery Celtowie zostali wypędzeni lub zasymilowani przez plemiona germańskie, a zwłaszcza przez państwa Kwadów i Markomanów. [1] Od czasów wojen z Markomanami, a dokładniej od wojny pomiędzy Imperium Rzymskim i Kwadami w (późniejszej) Słowacji, istnieje tutaj słynny rzymski napis z roku 179 n.e. i jest najbardziej na północ wysuniętym pisemnym dowodem obecności legionów rzymskich w Europie Środkowej, na wschód od dzisiejszych Niemiec. Napis ten donosił o miejscowości *Laugaricio*, gdzie mieli stacjonować legioniści, dzięki zachowanej literaturze identyfikowanej z Leszmem.

Druga z inskrypcji

Identyfikacja Listnienia Leucaristo jest potwierdzona nie tylko inskrypcją z zimy 179/180 r., jaką pozostawił na skale w Trenczynie oddział rzymski, ale też życiorysem dowódcy tego oddziału, M. Valesiusa Maximianusa, wrytym na nagrobku w Diana Veteranorum w dzisiejszej Algierii. Dzięki inskrypcji w Trenczynie wiemy że została ona pozostawiona przez oddział zimujący na terytorium obecnej Polski. Identyfikację tę potwierdzać miała podawana przez aleksandryjskiego geografa szerokość geograficzna, podobna do faktycznej szerokości geograficznej dzisiejszego Leszna.

Nagrobek generała M. Valesius Maximianus znajduje się w miejscowości Diana Veteranorum.

Marcus Valerius Maximianus

Przypuszczalny i najprawdopodobniejszy gubernator prowincji Marcomania lub Sarmatia, jeśli takie krótkotrwałe powstały, to Marcus Valerianus Maximianus, późniejszy gubernator prowincji Numidia i ówczesny dowódca w Laugaricio. Karierę polityczną i militarną prowadził za panowania Marka Aureliusza. Urodził się w nieznanym roku w rzymskiej kolonii Poetovio (obecnie Ptuj w Słowenii), gdzie jego ojciec, który również został nazwany Marcus Valerius Maximianus, pracował jako cenzor i kapłan. M. Valerianus Maximianus junior został nagrodzony za swoje usługi w wojnie z Partami. Była to wojna prowadzona przez Lucio Verorusa i Marka Aureliusza, a M. Valerianus Maximianus miał obowiązek zapewnić armii w Panonii odpowiedniego zaopatrzenia i wyposażenia za pomocą statków marynarki wojennej wzdłuż Dunaju.

Został powołany na dowódcę floty pretoriańskiej w Rawennie, a także w Afryce i na dowódcę mauretańskich jednostek kawalerii wykorzystywanych do zadań zwiadowczych w Panonii, będąc szefem rodzaju agencji wywiadowczej. Podczas czynnej służby w kawalerii zabił germańskiego wodza imieniem jako "Valao, naczelny Naristi" z własnej ręki i został publicznie pochwalony przez cesarza, który przyznał mu "konia, ozdoby i broń". Maximianus został mianowany prefektem, a potem został mianowany dowódcą kawalerii włóczników i był na czele kawalerii w czasie wyprawy do Syrii, gdzie dokonał stłumienia rebelii Avid Cassia w 175 r. Następnie objął stanowisko prokuratora z Mezji Inferior a także był odpowiedzialny za wydalenie bandytów na bezpieczny dystans od granic Macedonii i Tracji.

Wydaje się, że cieszył się zaufaniem cesarza Marka Aureliusza z powodu udanej kadencji jako prokurator pobliskich prowincji Mezja Superior i Dacia, został następnie wybrany do Senatu. Jako legat dowodził pierwszą Legio I Adiutrix i Legio II Adiutrix, Macedonica legion, Legio XIII Gemina i Legio III Augusta. Rozkazał żołnierzom, żeby spędzili co najmniej zimę (179/180) w kolonii Laugaritium (dziś Leszno) i cesarz Kommodus nagrodził za usługi w wojnie sarmackiej. Następnie był gubernatorem prowincji Numidia. Był chwilowym konsulem około 186 n.e. Rok śmierci nie jest znany.

Źródła do wiedzy o tej postaci

Żaden starożytny historyk nie wspominał go w swojej pracy, choć był wyraźnie ważną postacią wojskową. Jego życie jest znany tylko z napisu na jego pomniku, wzniesionym w Diane Veteranorum (Zana) w Numidii.

M(arco) Valerio Maximiano M(arci) Valeri Maximiani quinq(uennalis) s(ac)erdotalis] / f(ilio) pont(ifici) col(oniae) Poetovionens(ium) equo p(ublico) praef(ecto) coh(ortis) I Thrac(um) trib(uno) coh(ortis) I (H)am(iorum) / civium R(omanorum) praep(osito) orae gentium Ponti Polemoniani don(is) don(ato) bel(l)o Phart(ico)(!) allecto ab Imp(eratore) M(arco) Antonino Aug(usto) et misso in procinctu / Germanic(ae) exped(itionis) ad deducend(a) per Danuvium quae in annonam Panno(niae) / utriusq(ue) exercit(uum) denavigarent praepos(ito) vexillation(um) clas(sium) praetor(iarum) / Misenatis item Ravennatis item clas(sis) Brittanicae item equit(um) Afrorum et Maurorum / elector(um) ad curam explorationis Pannoniae praef(ecto) al(ae) I Aravacorum in procinctu Germanico ab Imp(eratore) Antonino Aug(usto) coram laudato et equo et phaleris / et armis donato quod manu sua ducem Naristarum Valaonem / intermisset et in eade(m) ala quartae militiae honor(em) adeptus praef(ecto) al(ae) / contar(iorum) don(is) don(ato) bello Ger(manico) Sar(matico) praep(osito) equitib(us) gent(ium) Marcomannorum Naristarum / Quador(um) ad vindictam Orientalis motus pergentium honor(e) centenariae dignitatis aucto salario adeptus procuracionem Moesiae inferioris / eodem in tempore praeposito vexillationibus et at(!) detrahen(dam) Briseorum latronum manum in confinio Macedon(iae) et Thrac(iae) / ab imp(eratore) misso procuratori Moesiae super(ioris) procuratori prov(inciae) Daciae Porolis/sensis a sacratissimis imp(eratoribus) in amplissimum ordinem inter praetorios allecto et mox

miejsce. Miała tu powstać- nie wiadomo jak krótko- lub długotrwała- prowincja Markomania i prowincja Sarmacja, i było to zamiarem zmarłego wkrótce po podboju cesarza rzymskiego. Szereg literatury na ten temat pozwala jednoznacznie określić skalę podboju oraz jego zakres na podstawie zachowanych materiałów źródłowych z czasów antycznych czy też- odkrytych na przestrzeni lat inskrypcji. Historycy i badacze logicznie łączą te dowody, by dojść do dość jednoznacznych konkluzji.

Od lat badana jest antyczna kartografia, w tym- dość dokładne antyczne mapy Klaudiusza Ptolemeusza, sporządzone wraz z podaniem współrzędnych geograficznych. Stan obecnej wiedzy uniemożliwia przesadnie dokładne podanie szczegółów tych operacji wojennych z uwagi na skąpość opisów literackich, niemniej- ilość danych pozwala wyciągnąć jednoznaczne konkluzje: Rzymianie dokonali podboju co najmniej znacznych części Śląska i Wielkopolski, praktycznie całego regionu Polski południowozachodniej. Legiony rzymskie miały stacjonować w Lesznie w sile 855 *żołnierzy*- jak dokładnie podaje pierwsza z inskrypcji.

Jednoznacznym dowodem istnienia wymienionego w źródłach obozu rzymskiej armii w Lesznie jest seria dwóch inskrypcji. Około roku 179 naszej ery w Laurgaricio, które leżało na terenie aglomeracji dzisiejszego Leszna obozuje legion rzymski po stoczonym bitwie z plemionami germańskimi w trakcie wojen markomańskich.

Pierwsza z inskrypcji

Najbardziej znanym dowodem rzymskiej okupacji ziem obecnej Polski jest napis na skale zamku w Trenczynie, pochodzący z 179 roku n.e., ery wojen markomańskich. Była to seria wojen która pozwalała Cesarstwu Rzymskiemu zaatakować germańskich Kwadów i Markomanów oraz utworzyć tutaj, stałe lub tylko tymczasowo, dwie rzymskie prowincje. Jest oczywiste, że inskrypcja dowodzi istnienia miejsca określonego jako Laugaritio i jest najbardziej na północ zachowanym dowodem skali wpływu Imperium Rzymskiego w Europie Środkowej w II połowie II wieku naszej ery. Dowodem tego jest zachowana inskrypcja łacińska skatalogowana jako CIL III 13439, wyryta na skale, i istniejąca do chwili obecnej:

VICTORIAE AVGVSTORV(m) EXERCITVS, QUI LAVGARICIONE SEDIT MIL(itas) L(egionis) I
IDCCCLV...IANS LEG(atus) LEG(ionis) (Marcus Valerius Maxim)ian(us) I IAD(itutricis), CVR(avit) F(aciendum)

(Na pamiątkę zwycięstwa legiony cesarskie stacjonujące w Laurgaricio w sile 855 żołnierzy. Napis polecił wykonać legat Marcus Valerius Maximianus)

VICTORIAE AVGVSTORV(m) EXERCITVS, QUI LAVGARICIONE SEDIT MIL(itas) Legionis I
IDCCCLV...IANS LEG(atus) LEG(ionis) Marcus Valerius Maximianus I IAD(itutricis), CVR(avit) Faciendum

Tą inskrypcję pozostawiła armia rzymska dość blisko obecnej polskiej granicy, w Trenczynie. (cc) wikimedia

Miejsce znalezienia inskrypcji

